

50412

Második év.

Budapest, február 7.

Hatodik szám.

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

Valami a takarékpénztárakról.

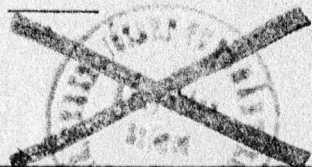
Igen komoly és kitünő tollból ered az alábbi cikkely, melynek igazságát ezúttal nem vitatjuk, egyoldalúságát azonban így is látjuk. Közreadjuk azonban, mert az a szempont, melyből a dolgokat nézi, immár nem egy különleges szempont.

Mi minden államnak, így Magyarországnak is a legfontosabb életműködése?

A munka révén való gazdagodása.

Ez az eleven gyakorlati életnek a legeslegfőbb lényege. Ebből táplálkozik, ebből gyarapodik minden emberi élet, amely ezen a földterületen van. Ebből növekedett és növekedik minden állami, közgazdasági és kultúrerő. A jövő fejlődésnek ez azon alapja, amelyen minden épül. Ha a nemzeti vagyon fokozódásán, gyarapodásán, amely kizárólag a munka révén keletkező vagyonosodásból származik, bárminemű benuulás esik, úgy a nemzet mindenekfelett való és legfőbb gyakorlati érdekeiben esik kár.

Az egész ország egyenesen arra a célra van mindenütt berendezve közigazgatásilag, kereskedelmileg, iparilag, közlekedésileg, pénzügyileg, tanügyileg, hogy ezen gyarapodás, amely a munka révén való produktivitásból ered, funkcionáljon. Tehát ezek kétségtelenül azt állapítják meg, hogy az egész állami gyarapodásunk és erősödésünknek legfontosabb tényezőjéről van szó, amidőn a munka révén való gazdagodásról van szó.

Az államnak minden lakható területén folyik ez a folyamat, a munka révén való gyarapodás folyamata.

És az országnak minden nagyobb községében van egy, a vidéki városokban több, a fővárosban pedig igen számos olyan góc, amely a munka révén való gyarapodások folyamatával a legszorosabban összefügg. Ezek a hitelt nyújtó részvénytársaságok.

És ezek a hitelt nyújtó részvénytársaságok átlag a rendes kamatlábnak a négyszeresét, az uzsoratorvényben megállapított határnak pedig a kétszeresét fizetik osztalékul, haszonképen, vagyoni gyarapodásképen a részvényeseknek.

Mindezen, az uzsoratorvény számszerű határán túlmenő gazdagodás pedig történik anélkül, hogy a részvényesek bárminemű munka révén jutottak volna hozzá.

Honnan kerül tehát ezen vagyoni gyarapodásuk? Pusztán csak abból, hogy a hitelnyújtás míveleteért a munkafolyamatoktól az uzsoratorvény számszerű határán messze túlmenő hasznot tudnak elvonni.

Az uzsoratorvény számszerű határán messze túlmenő hasznot: kollektíve, az egészen. Mert bárha a fogháztól való tartózkodás gátat vet is az ellen, hogy az egyes hitelélvezőktől a törvényesnél magasabb kamatláb szedessék, mégis a takarékpénztárak az ezen felül levő, már az uzsora számszerűségét felülhaladó osztalékot sem szedik másképp, mint a részvényesek munkája nélkül, tehát in ultima analysi máshonnan nem kerülhet, mint elvonatván a munkafolyamatoktól.

Nemzetgazdaságilag minden takarékpénztári részvényes oly uzsoraüzletet folytat, a mely a fogházbüntetés alól ki van mentve. Szociálisztikus szempontból minden iparúzó részvénytársaság is hasonló, azonban megvan azon lényegesen módosító körülmény, hogy itt tényleg produktív munkára szövetkezett a tőke, amely produktivitás hasznának a zömét mégis a munkások emésztik föl és a tőke gyarapodása csak egy bizonyos plus. Ellenben a takarékpénztári üzletek tényleg semmiféle munkára nem szövetkeztek.

Hogy a takarékpénztári részvényes tényleg oly üzletet folytat, amely egyeseknek tilos, az kitűnik abból is, hogy

a művelt államokban a törvény tiltja az ilyen üzletre való részvénytársasági alakulást.

Magyarországra nézve azonban tény az, hogy a munkafolyamatokból némely takarékpénztár részvényesei maguknak az uzsora határain messze túlmenő üzleteket csinálnak.

Dacára annak, hogy minden uzsorásnak az a szent meggyőződése, hogy az a szegény kölcsönkérő éhen halt volna, ha ő nem segít rajta jószívuén és ezen közgazdasági felfogás érvényesül általában a takarékpénztári üzletekkel foglalkozó részvényesek közgyűlésein is, mégis nyilvánvaló azon tény, hogy a takarékpénztárak többsége uzsora-üzleteket folytat, szemben a munkafolyamatokkal.

Azonban — be kell ismerni — hogy a takarékpénztári részvényes nem közönséges uzsorás a nemzet gazdasága szempontjából, hanem olyan, aki öntudatlanul korrumpálja annak a munkásnak a helyzetét, amelyből az ő saját uzsorakamatlábát kinyerészkedi. Tudniillik Magyarországon iparra, ipari vállalatokra részvénytőkét alig kapni. Azaz munkafolyamatokra részvénytőke nincs. Ellenben takarékpénztári részvénytársaságok alapítására mindig van tőke. Bárhol legyen némi kis valószínűsége, akármicsoda kis községben, hogy takarékpénztár megélhet, azonnal van részvénytőke, azonnal van helybeli tőke, azonnal nagyobb takarékpénztártól rendelkezésre bocsátott alaptőke, hitel, minden.

Ebből mi következik? Az, hogy ha Magyarországon sem volna szabad takarékpénztári uzsorával foglalkozó részvénytársaságokat alapítani, akkor hova kerülne az a sok alaptőke, amit az ipari vállalkozásoktól, munkafolyamatoktól vonnak el a takarékpénztáralapítások? Ugyan, hol keresne akkor a tőke foglalkoztatást? A produktív vállalatokban, munkafolyamatokban, ipari alapításokban: szóval munkában.

Ime, így korrumpálja a takarékpénztári uzsoraüzlet azoknak a munkafolyamatoknak az életföltételeit, amelyekből az ország él, az ő legfontosabb, leglényegesebb életműködését.

Ilyenképpen megállapítván azon tényt, hogy a nemzet gazdaságában minden takarékpénztári részvényes vagy uzsora-üzletet folytat, vagy akar folytatni: meg kell állapítani azt is, hogy miért folytathat büntetlenül? Hogy lehetséges az, hogy az ország legnagyobb horderejű, mindennek alapját alkotó életműködését, a nemzetnek az ő munkája révén való gyarapodását ilyen uzsora béníthatja? Pláne mikor először is magánembert becsuknak, ha pénzének kikölcsönzése révén nyolc százaléknál nagyobb hasznot vesz, másodszer mikor a takarékpénztári részvénytársaságokat a művelt államokban tiltja a törvény.

Vajjon nem onnan van-e ez az állapot, mert a törvényt hozó képviselő urak túlnyomó része vagy maga is ludas az olyan uzsorás üzletek nemzetgazdasági disznóságaiban, vagy éppen főfőfaiseur holmi takarékpénztár- és bank-igazgatás révén? (Eremités-féle esetek nem veendőek külön csoportba.)

Mindenesetre nagyon érdekes volna statisztikai adatokat szerezni be arról, hogy:

1. A törvényhozás tagjainak hány százaléka üz a nemzet munkája után való gazdagodásával szemben, valamely takarékpénztári üzletekkel foglalkozó részvénytársaság részvényeivel, uzsorát?

2. Ellenben a törvényhozás hány százaléka üz olyan foglalkozást, amely a nemzetnek munka révén való gazdagodása folyamataival azonos?

Ha ezeket az adatokat letenné valaki a t. Ház asztalára, akkor gondolkozhatnának választási ankét nélkül is a képviselő urak arról: vajjon milyen választási rendszer lenne a legmegfelelőbb arra, hogy a nemzetnek munka révén való gazdagodása folyamatait megakadályozók maradhassanak a maguk dolgánál és ne lehessenek törvényhozók, sőt a szavazás terheitől is megóvassanak? Mert kétségtelen, hogy a helyes munkabeosztás elvénél fogva — ez a többire tartozik.

Klubélet.

Írta: Ambrus Zoltán.

I.

Az orvosi kaszinó közgyűlésének sokat emlegetett határozata — mely kimondotta, hogy az orvosi kaszinó tagjai sorába nem vesz föl nőket — még ma is foglalkoztatja a sajtót. Ezt meg lehet érteni, mert bár az ilyképpen elintézett esetnek — annak tudniillik, hogy a kaszinó egy jelentkezőt, azért, mert az illető nem férfi, hanem nő, nem fogadott be tagjai közé — éppen semmi jelentősége nincsen: ez alkalommal olyan nézetek hangzottak el, a melyek a kaszinóénál jóval szélesebb körben provokálják az ellentmondást, vagy a helyeslést, szóval az érdeklődést.

Ezeknek a nézeteknek egyike-másika valóban érdekes, mondhatni: meglepő.

Nem számítom ezek közé azt a nézetet, mely a kaszinó határozatát helytelennek, inkollegiálisnak és illetlennek mondja. Ez szimpla tévedés. Minden egyes ember és minden kör a szerint válogatja meg a társaságát, a mint ezt a legkellemesebbnek tartja. Egyszerűen a tetszése szerint. A kaszinók, a klubok éppen arra valók, hogy bennök teljes kényelemben szorakozzanak az emberek, olyanokkal, a kiknek a társaságát a legkellemesebbnek találják — és ezzel szemben megszűnik minden jog, nem vehetők számba a kollegialitás és az illendőség címébe kapaszkodó óhajtások, ebbe másoknak beleszólása nincsen, senkinek, még a nyilvánosságnak se. Ha tehát az orvosi kaszinó kedve szerint válogatja meg a társaságát és kimondja, hogy nőket nem fogad be, csak jogát gyakorolja. Kimondhatná azt is, hogy mormonokat, kopt keresztényeket, tótokat, vöröshajúakat és siketeket nem vesz fel tagjai közé: ebbe se volna beleszólása senkinek, és azt, hogy helyesen jár-e el a kaszinó, vagy helytelenül, ha mindezeket kizárja: csak a kaszinó tagjai ítélhetik meg, másra nem tartozik.

Nem számítom az érdekes nézetek közé azt se, mely jobb ügyre méltó hévvel vitatja, hogy a nőknek joguk van kaszinóba járni és joguk van azok körébe kíváncsogni, akikkel egyazon pályán működnek, minthogy ők is megszerezték azt a kvalifikációt, amely a tagság egyik alapfeltétele. Ez is tévedés. A nők jogának semmi köze ehhez a kérdéshez. És az orvosnők kvalifikációja csak arra ad jogot, hogy orvosi gyakorlatot folytathassanak, de arra már nem, hogy részt követelhessenek férfi-kollégáiknak a társaságából, mulatságaikból.

És ha az orvosi kaszinó azzal okolja meg határozatát, hogy csak másutt kívánja az olyan társaságot, a hol vegyesen vannak nők is, férfiak is, a maga szállásán ellenben tisztán férfitársaságban óhajt maradni — vagy ha az orvosi kaszinó határozatát egyáltalán nem okolja meg semmivel: akkor a dolog a nyilvánosság számára el van intézve. Eljárását senki sem helyteleníthetné és a sajtó nem foglalkozhatnék tovább a famózus esettel.

Az orvosi kaszinó egyes tagjai azonban, előbb a közgyűlésen, utóbb a sajtóban, olyan érvekkel okolták meg határozatukat, a melyekhez már köze van a nyilvánosságnak is. A helyett ugyanis, hogy a jogaikra, uri tetszésökre, minél nagyobb fesztelenséget kívánó kényelem-szeretetőkre hivatkoznának: megleckéztetik a főzőkanál és a varrótű mellől máshová kíváncsózó nőket és kijelentik, hogy a nőnek a család körén kívül nincs helye, nő nem való a klubba. Ezt már felszólalásokban és újságcikkekben bajos csak úgy rövidesen bebizonyítani; a mi a «Tudós nők» keletkezése idején színarany józanságnak tetszett, arra a mai gondolkozás sokféle és jól megokolható ellenvetést tehet. De nem maga, az imént említett tétel az, a mit a nyilvánosság meglepőnek találhat — ebben nincsen semmi meglepő; nem új és nem szokatlan ez a felfogás — hanem ennek a tételnek kissé sajátságos bizonyítása már számot tarthat szélesebb körök figyelmére és a kaszinón kívül állóknak is jogot ad a hozzászólásra.

Az a felfogás, mely a nőket kitiltja az összes kaszinókból, az orvosi kaszinóban így argumentál:

Ha egy nő, a neméhez illő gène elvetésével olyan társaságba kíváncsodik, a hol csak férfiak vannak, ez már maga

után pőrére vetkőznek s ha véletlenül egy nő téved közéjük, egyszerre gorillákká változnak át. Ilyen veszedelmekre nem gondol, amint nem is valószínű, hogy az orvosi kaszinó veszedelmesség dolgában mindjárt az őserdők után következnek. Az orvosi kaszinó határozatainak védelmezői nevetéses ráfogásnak mondják, hogy ebben a kaszinóban «olyan a hang, a tónus, hogy tisztességes nő az ilyen társaságban arcpirulás nélkül részt nem vehet», de ha ez is ráfogás: ugyan mitől féljen az orvosnő, miért érezzen gène-t, miért tartsa feddhető, jellemben ütköző dolognak, hogy kollégái társaságát óhajtván, ellentétbe helyezi magát a közfelfogással!?... mert csak a közfelfogással helyezi ellentétbe magát, nem a közmorállal.

TUDÓS PROFESSZOR WLASSICS. Írják az ujságok, hogy Wlassics Gyula, a volt kultuszminiszter, az egyetemen már megkezdte előadásait. Ha azt mondanám, hogy érdekes az eset, vagy azt, hogy íme, egy érdekes úr, aki miniszterből ismét professzor lesz, akkor ez írásom gyökerében léha volna, nem érdemes arra, hogy folytassam és arra sem, hogy Önök elolvassák.

Engem ez alkalommal egy felsőbbrendű érdekessége ragad meg ez esetnek. Látom az embert, aki mint miniszter távozott rövid idő előtt a szemünk elől s visszatér közénk, mint filozófus; állásban, mint mondani szokták, talán jelentéktelenebbül, de értékben mégis megnövekedve. Mert lehetetlen az, hogy egy életpályának oly válsága után, aminőn ez a minden ízében kultur-emberünk egy könnyű lépéssel túltette magát, az életbölcesség minden adományával jogaiba ne lépjen. Aki ilyenkor sem lesz filozófussá, annak az embernek semmi hajlandósága sincs a bölcsességre.

Hatalmon lenni s a hatalommal okosan élni, kivételes és szerencsés adománya a gondviselésnek. De a bölcsesség mégis csak ott kezdődik, ahol a hatalom már elveszett. Az embereket, a dolgokat, valódi színökben csak akkor látja az ember igazán. Hatalmon vagy? Fényességednek nincs árnyéka, érdemeidnek se szeri, se száma. Sokan zengik a dicséretedet. Nem csupán a hízelkedők gerinctelen alakjai, hanem a jobbak is, meggyőződéssel. Mert nagy dolog a hatalom. Aki azt bírja és sikere van hozzá, annak szinte mindig igaza van. Nem éppen a hízelkedők jóvoltából, hanem amaz örök emberi tulaj-

donságnál fogva, mely önkéntelenül meghódol előtte. Olyan a hatalom, mint az a bálványkép, melyet Mózes okos és reális népe is önfeledten körül táncolt.

De minden dicsőségnek leszál az alkonyata és ez a legragyogóbb színeket is egyszeriben szürkére festi. A hódolók a szemüket dörzsölik és oszladozni kezdenek, keresve az új bálványt, melynek lábához boruljanak. Aki, hatalmának lejtőjére érve, fájdalommal és magából kikelve nézi a dolgoknak ezt a rideg és nem esztétikus változását, az csakugyan bálvány volt, faragott kép, igaz érték és nemesebb tartalom nélkül. De aki átesve a csalódás és a meglepődés első keserű percein, lelkének egyensúlyát el nem veszíti, az ajkán pedig megjelenik a mosoly, mely derülten nézi az emberek gyarlóságát, egy kissé szánja, egy kissé le is nézi gyöngeségeiket és az élvezet egy nemével jártatja szemét az álarcok lehullásán, az ilyen ember, ha addig nem volt az, filozófussá lett egy csapásra.

Tudós professzor Wlassicsnál is a léleknek ezt a derűjét láttuk lemosolyogni arcáról, azokon a napokon, mikor bukása már megvolt pecsételve s a rákövetkezőkön, amidőn a miniszteri székek bucsút mondvá, hátrább ült egy vonallal, a képviselők sorai közé. Aztán elment Olaszországba, a klasszikus emlékek hazájába és lelkének tiszta harmóniája mutatkozott meg ismét azokban a levelekben, amelyeket, a művészetek szent bámulásán föllendülve, írt egy újságba Rómából és Amalfiból. A hiúságokban volt része neki is, mint sok másnak, aki, mint ő, bírta a hatalmat; a tömjén füstjét illatosnak találta ő is. De mindez elmúlt.

Falk Miksát egy lakomán áradozva ünnepelte egyik bámulója és lelkes szavait ezzel a floskulussal igyekezett befejezni:

— ... De nem mondom tovább, mert magasztaló szómmal sérteném az ünnepelt ismert szerénységét ...

Amire Falk derülten közbevágott:

— Csak folytassa, kérem, folytassa. Az efféléből hihetetlenül sokat elbír az ember!

Meglehet, hogy Wlassics is elmondhatta volna ugyanezt a mi öreg mesterünkkel. De miként amaz: immár ő is nagyot húzott az életbölcsestől tiszta forrásából és ment professzornak, oktatta tudományra és bölcsességre az ifjúságot, melynek oly sok kedves gondolatát áldozta, amíg a hatalom a kezében volt.

Ment, de nem visszajöhetően. Az ember úgy érezi, hogy ez a férfiú a bukás után jelentékenyen megnőtt s egyikévé lett azoknak, kiket a jó sors gondosan tartogat a nemzet számára. Mert a nemzetnek a jövő időkben is szüksége lesz értékes és ami a fő: tapasztalt státusférfiakra.

Geur.

Beszélgetés a féltékenységről.

Irta: Szász Zoltán.

Egy kártékonyan bűbajos női fenevaddal ültem együtt. Izzó világítású, tikkasztó bálteremben, melyben a mesterséges illatok s természetes kipárolgások bősége szokatlanul elviselhetlenné tette a légkört. Az asszony azonban illett ebbe az egyrészt meztelen, veritékes testfoltokból, kurjantásokból s vad néger-táncból, másrészt csipkés selyemruhákból, udvarias bókokból s finom mozdulatokból, tehát félig állatias, félig raffinált elemekből összealakult környezetbe. Maga is egy megromlott ösztönű, túlfinomult idegzetű luxusállat volt, egy igazi modern nagyvilági nő. Éppen végig néztem, ahogy néhány embert: a férjét s még néhány férfit, akik részint a hitvesi eskü, részint a szerelmi viszony révén azt hitték, hogy joguk van az ő kizárólagos bírásához, kegyetlen kacérsággal, más férfiakhoz intézett folytonos szemigéretekkal egyre fokozódó dühben tartott. Ritkán szoktam nőkért szenvedő férfiakat sajnálni, mivel az ilyen gyötrelmek alap-okai rendszeren a férfi-ostobaság, de ebben az esetben a nő férfi-kínzó kacérsága, szemérmetlen öröme az általa előidézett féltékenységen engem is felháborított. Lefoglaltam tehát a nőt, félre vontam s beszélni kezdtem vele. Elég szellemes asszony, gondoltam, s ezalatt legalább nem kinozza a férjét és szeretőit.

Egy negyedóra múlva itt tartottunk:

Én: Igaza van: ahhoz a töméntelen óriási gazsághoz képest, amit a férfiak a nőkkel elkövetnek, a nők kisebb kaliberű gonoszságai másodrendű csekélységek. Csakhogy azért mégis hitványságok ezek, sőt mint az elnyomottak gonoszságai mindig, ha nem is erkölcsi, de esztétikai szempontból sokkal ellenszenvesebbek. Minthogy általában a nő lelke sokkal csunyább, mint a férfié.

Ő: De ennek is a férfi az oka. A nő lelke rút, kicsinyes, csenevész, tehetetlen, amiként a proletár teste, melyen az elnyomottság, a kizsákmányoltság görbeségei, foltjai és idétlenségei éktelenkednek. De hát nem lehet mindenki angol lord, aki a legszebb anyát

választhatja a gyermekei számára s eszményi higiéniaival élhet s nem lehet mindenki férfi, akinek nem kell, mint a nőnek, hazudnia, kétszínüsködni, fél lelkét elrejtene s a másikat kendőznie.

É n: Jó, jó, hisz ismétlem, az minden nő-ócsárló beszédemnek alapja, kiinduló pontja, hogy a nők hibáinak az oka a férfi. Ez azonban nem változtat azon, hogy a nők átkozottul tökéletlenek. Az intelligensebbjétől, a nemesebbjétől tehát azt várnám, hogy ne legyen a kelleténél rosszabb, ne tetézze a mai nő-erköles által reá kényszerített hitványságokat olyanokkal, amelyeket nem kíván semmi-féle erköles, csak a saját rossz természete.

Ő: Ilyen a mi örömünk, melyet a féltékenyítésben lelünk?

É n: Persze. Azt értem, hogy mint leány a nő végig játszsza az ártatlanlelkűség, a tudatlanság, a szellemi szüzesség komédiáját, pedig mindenki: az apja, az anyja, az udvarlói mind tudják, hogy tisztában van a szerelem úgynevezett titkaival. Ez azonban egy konvencionális hazugság, tehát hadd hazudják a kisasszony. Még azt is értem, hogy miután férjhez ment s néhány év múlva beállott nála az okvetlen beálló házasságtörési vágy — melynek ezer más közt a legegyszerűbb oka az, hogy a legnagyobb lelki harmónia mellett is bizonyos évek multán a házastársak közt érzéki közöny fejlődik ki — hű marad hitvesi fogadalmához s épen hagyja az égben bogozott kötelekeket. Ez az egész életre szóló hitvesi hűség is egy konvencionális hazugság, de hát épp ezért meg kell hajolnia előtte. De mi parancsolja a nőknek, hogy ugyanakkor, mikor ellenállnak annak a jogos, élettani alapú csábításnak, a férjeik előtt gyakran azt játszsza, mintha nem volna lehetetlen, hogy képesek volnának erre a lépésre. Ez már, lássa, perverzitás.

Ő: Igaz, de a tiprott, szabad fejlődésükben korlátozott lelkeknek ezt a perverzitást is meg kell bocsátani. A nő nem tudja a férfival, különösen a férjével szemben a hatalmát másképen éreztetni, mint hogy fájdalmat okoz neki. Az a nyugalom, melylyel egy férj a feleségét egész életére biztosított birtokának tekinti, fellázítja a nőt. S gondolja: ha nem is esik csorba ezen a birtokon, legalább remegj egy kicsit miatta!

Én: De nem undorodik a kissé nemesebb fajta nő ettől az emberkinzástól, melynél a férj gyötrelme nem elengedhetlen járuléka a nő szerelmi szükségletének?

Ő: Nem céltalan ez, csak a célja kissé nemtelen. De hát lehet-e egy nő igazán nemes, ha nem épen Madonna, a tűrés, lemondás, odaadás, az igénytelenség maga. A nemességhez szabadság kell, vagy teljes lelki igénytelenség, amely vágyak híján nem érzi a lekötöttséget, tehát szintén szabad.

Én: Maguk pedig nem Madonnák, mert ha más nincs is, az a vágyuk megvan, hogy a férjük vagy a férfijok olykor szenvedjen egy kissé.

Ő: Kérem! A nőnek egyetlen fegyvere az, hogy a férfi szerelmes belé. És pedig nem okosan, orientális észszel, a mely bennünk csak a lelketlen testet látja, hanem átszellemült, azaz megromlott érzésszel, amelynek nemesak a bírás kell, hanem az az arrogans bizonyosság is, hogy más számára egy milliárdért is rebántsvirágok legyünk. Ezt különben nem kell magának hosszasan magyaráznom. Levonom azonban most belőle ezt a konzekvenciát: ha maguk megfosztják a nőt szellemi szabadságától, megkövetelvén tőle, hogy leányságán át ostoba maradjon, azon túl pedig csak a férje szavára hallgasson s teremtenek számára egy külön erkölcsöt, mely szerint ugyanaz, ami általa megcselekedve szörnyű elvetemedettség, a férfi tetteként jelentéktelen mulatozás, mért esodálkoznak, ha ez a rabszolga-lélek egyetlen fegyverét, a maguk szerelmi ostobaságát igénybe veszi? Mi érezzük, hogy maguk kicsibe vesznek minket, még, sőt talán főleg, ha szerelmesek is belénk. Ostobának tartanak, egyéniségteleneknek, hazugoknak! Jó, gondoljuk mi, mért vagytok hát olyan szamarak, hogy mégis szerettek minket és pedig nem mint egy mulatóhelyet, amelyben bárkivel együtt megfértek, hanem oltárként, melyen csak ti akartok áldozni? Ha azonban már ilyenek vagytok, hát felhasználjuk ezt a samárságtokat. Gyötrünk a ti gyenge oldalatokon. Neked nem fáj, gondolja a nő a maga basájával szemben, hogy lelkileg meg vagyok esonkítva, hogy egy te általad s hozzád hasonlókat által diktált női nevelés belőlem s a legtöbb hozzám

hasonlóból nem engedte kifejlődni azt, amire hivatottak voltunk, fájjon hát, hogy a szemem mással is esőkolózik, nemcsak veled, hogy a testem másnak is süg ígéreteket, nemcsak a te izmaidnak.

Én : Pompás ! A féltékenyítés perverz örömeinek egész természet-rajzát feltárta ez alatt a magának juttatott hosszú beszélési idő alatt ! Azért is nem szóltam közbe, hogy végig mondhasa, a mit erről tud. Most pedig megmondom én, hogy mi is tulajdonképen ez a gyönyör, melyet maguk a férfiak kínzásában lelnek. Szellemi szádizmus, semmi más. Maga ismeri Krafft-Ebing tanár urat s tudja, hogy könyveiben többek közt olyan urakról is irt, akik nem elégedtek meg a hölgyek esőkolásával és ölelésével, hanem harapásokkal, marcangolásokkal is tarkították a rendes szerelmi enyelgés évezredes másorát. Ugyanilyenek maguk a férfi-lélekkel szemben, melyből, ha kedvük van egy kis féltékenyítésre, mosolyogva tépik a cafatokat. Maguk : a kacérságot, féltékenység-ébresztést foglalkozásként űző hölgyek, tulajdonképen lélekfelmetsző Jaqueline-ek. Szörnyetegek, akik legyenek testileg bármily szépek, lelkileg undorítóak és sivarak.

Ő : De hát csak a nőknek van ez a kedvtelésük ? Nem gyötri a férfi sohse a nőt, a feleségét, a szeretőjét azzal, hogy más iránt játszsza a szerelmet ?

Én : Igen, megtörténik, de sokkal ritkábban, mint megfordítva. A férfinek nincs szüksége, hogy féltékenynyé tegye azt a nőt, aki már úgy is szereti, mivel ez már teljesen, testtel-lélekkel a rabszolgája. Ellenben a rabszolgának, a nőnek sajátos kéjeucése a féltékenyítés, az a perverz kacérkodás, melynek nincs más célja, mint kinoszni a férfit. Én visszatérek a régi nótára : a férfi rosszabb, mint a nő, de legalább szebben, egészségesebben, őszintébben az, mint a nő.

Ő : Én meg visszatérek az örök feleletre : ne kényszerítsék a nőt, hogy ilyen legyen s lesz ő még gonosz a maguk módja szerint is.

Én : Hisz ez az én eszményem ! Az olyan nő, aki durva, goromba, nyers, hatalmaskodó, őszintén, merészen, mint a férfi.

Ő : Szép eszmény. De legyen nyugodt, valósággá fog válni.

Én : — (a beszélgetés ezután még érdektelenebb, mint eddig.)

A király fia.

Erkölcshrajz.

Írta: Bródy Sándor.

6.

II.

A király fia megérkezett, erősen megfürdött. (Mert ember és ember között mégis kell különbségnek lenni és a legnagyobb különbség igazában csak az, hogy az egyik sűrűn fürdik, a másik ritkán.) Aztán evett ő fensége. Majd, két mágnással — akik a polgároknak Istent játszanak, a királyfinak pedig a konfidens lakájt — fiakkerbe szállott, hogy megszemlélné a várost, különösen pedig a nőket. E megtisztelő, nemzeti és állami szempontból oly komoly pillanatnál időznünk kell; lélekzetet veszünk, engedelmet kérvén az olvasótól, ha történetünk nem halad kellő gyorsasággal előre. Vigasztalódjanak és reménykedjenek, mihamarább rapid fejlődésnek indulunk és több rendbeli kisebb-nagyobb, de talán nem a szokott bonyolódások után, a humoristiko-tragiko befejezés is meglesz.

A trónörökös — mondjuk bizalmasan: Henrik — fél szemüvegével legelsőbbben is a cégtáblákat olvasta. Mert ha maga macedoniai Nagy Sándor, a fejét magasan tartó, jönne idegen városba, az is először a firmákat nézné, mint akár-melyik vándorló-legény. A kereskedő-nemzet fiának és egykoron urának, a kissé rövidlátó Henriknek, föltűnt, hogy minden harmadik ház takarékpénztár és hasonló szövetkezet itten. «Esetleg egy összkölcsönt lehetne kötni erre!» gondolta magában és ki is fejezte:

— Sok pénz, sok pénz van itt!

A mágnások lebeszélést a dologról, összenevettek és ajánlották, hogy inkább a nők érdemelnek figyelmet. A nők, akik május e rendes, de szép hétköznapijának delén úgy eláraszották a várost, mint a pipacs a rétet, búzavirág a búzátáblát. És a fenséget azonnal megismerték. Nem azt, hogy fenség, hanem hogy igen jó, tiszta fiakkeron és jobbról ül.

Mily kívánatos az ilyen férfiú e sétáló nők sokaságának, hogy bukna — utálatos, de oly jellemző ez a szó — mint bukdácsolnak a fiakker felé! Ajánlom neked, kivételesen, esetleg, rosszképű és szerelemben szerencsétlen olvasóm, ha férfi vagy, légy férfi: fiakkerbe ülj egy tavaszi napon. És légy bár kopasz, ősz —: hallani fogod amint egy éppen hogy felnőtt iskolás leány — aki mellett elrobogsz — így sóhajt feléd:

— De érdekes, halvány, szőke férfi!

Ő fenségét is, a tüzes és kíváncsi tekintetek csaknem leemelték a kocsiból:

— Ejnye! — mondá — de barátságosak itt a hölgyek.

— Ez még semmi! — mondá az egyik gróf.

— És mi az oka?

— A valuta nálunk még nincs rendezve! — mondá a másik mágnás, aki merkantilista volt, a magánéletben zsidó bankok cégére mögött megbujó uzsorás, de semmiképen sem számár.

— A magyar fajta valóban szép! — jegyezte meg ő fensége.

Az ítéletnek örülni kell, le kell jegyezni, mint ahogy másnap lenyomtatták, affichirozták az összes napilapok és ez ő fenségének egy krajcárjába sem került. Hódolattal fogadjuk a bókot, mert másra, föltétlenül, talán jogunk nincs is. Mondják: a borunk még jó és a postai intézményünk nem rossz. De nem elég-e, ha az előkelő külföldi meg van velünk elégedve? A két főrend arca ragyogott az örömtől, amint visszaérkezve a hotelbe, látták — és jelenthették — hogy megbizott embereik számos tiszta és kevert típusu nő bemutatását helyezték kilátásba:

— Száz és néhány jelentkezőnk van, fiatal, jól nevelt és még ki nem tanult hölgyek, akik mind ma este akarnak föllépni fenséged előtt.

— De tudják a hölgyek a föltételt?

— Tudják.

— És hozzátartozóik?

— Az erkölcs itt elég jó, fenség, de a szegénységtől való félelem és az előkelőség tisztelete fölöttebb nagy.

— És ki fogja ellenőrizni a dolgot, a választás nehéz munkáját ki végzi az urak közül. (Hálás vagyok.)

— Van egy asszonyunk. Nyelvtanár. A legfelsőbb állami fensőségtől engedélyezett fő-művész iskolája van, ez ért legjobban az üggyhez itt Pesten, sőt merem mondani: az egész világon. Beiratási díjját szedett azoktól a nőktől, akik közül majd választunk — és még akkor megbízása sem volt. Nekem már husz szokét és husz barnát, a legelső kiselejtezés után bemutatott. Van azonban neki egy, külön dugaszban.

— Az, az; az lesz jó! — mondá ő fensége és szemei — amelyek igazán nem voltak csunyak — elrévedeztek a messziségben és a titokzatos szerv apró tükrében hirtelen felvetődött ama skót udvarhölgynek szerfölött kicsinyített képmása.

— Az a babonám támadt — jegyezte meg az álmodozó királyfi — hogy ama tanult nő, akit ön említeni szíves volt, el fogja találni szívem titkos ízlését.

Valami bánatos érzés szállt az előkelő idegenre, elhallgatott és szeretnék elhallgatni én is. Mert nehogy azt higgyék, hogy örömem telik a cinikus beszédben és vidám vagyok, amint lelki szemeimmel látom — eh, egyébként is láthatnám — amint a tanult nő lehúzza húsz pár nőről a ruhát és ha kell a bőrt is. Hogy meg fognak itélni szigorú egyetemi professzorok és más egyéb tekintélyes családapák, amiért mindezt szóvá teszem: «Pihá, piszok, ilyenről beszélni!» És ugyanezek a professzorok kezet csókolnak a nyelvtanárnőnek, emelik tekintélyét, ha úgy akad, még essayt is írnak róla. Pihá, piszok! Igen ám, de az, hogy a gyáva és lomha polgári szem előtt kevesebb maga a tény, mint az, ha arról egy író beszélni mer. És most már magam sem tudom, hogy lenézzem-e ezeket, haragudjak-e rájuk, mert szívük mélyén gonoszak is, vagy csak ostobák?

... Elég az hozzá — hogy szíves olvasóm rosszkedvű reflexiókkal többé ne; kínozzalak — amint eljött az éj: a koldusok királynője ott feküdt az óriás ezüst tálcán és íme, csakugyan ő az, aki föllép a királyfi előtt.

Folytatjuk.

Sztrájk.

Irta: Csizmadia Sándor.

Fagyasztó némaság feküdt a gyárra,
Tüzes, forrongó, lázadó kazánja
Meredten áll, nincs benne egy lehellet —
A széles szíjak mind porban hevernek...
Nem mozdul egyetlen kerék,
A füst nem száll, a tűz nem ég;
A szálló por mutatja csak:
Nem régen lüktetett itt még az élet.
Ki tudja hogy? Ki tudja mért?
Pár perc alatt lám minden semmivé lett..
A gyár kihült, akár csak a halott,
A hangja elhalt, gőze megfagyott
Mintha valaki el sem esne,
Csak úgy álltában megmeredne.
Tán képzelet csupán s hiába:
Mindig ilyen a gyár halála.
A szerszám nyugszik, mint a holt anyag,
Es minden olyan néma, hallgatag...
A vész árnya szállott itt a földre:
S az alkotásnak szellemét letörte.
A tér csupán hideg, fagyos tetem,
Mezőin most az enyészet terem.
A vas, az érc mind mozdulatlan,
Egy szikra élet nincsen abban.
Körös-körül széntől mocskos falak
Lebámulnak, de mit sem szólnak;
Le oda a rideg, nagy sírűregbe,
Hol ezrek vére nyugszik eltemetve;
A kincsásásnak gyilkos műhelyébe,
Hol a munkának éhezés a bére...

Ezernyi kéz áll tétován, pihen,
Mint üldözött madár a fészékben;
A sok darab ember most egy tömeg,
A durva parancs nem mozdítja meg.

De él, forrong benne a szellem,
 Kész harcba szállni minden ellen,
 Mi az önérzetnek nyakára hág:
 Csak volt, de nincsen többé szolgaság...
 Félelmes börtön volt eddig a gyár,
 Mozgó-tetem, kit a keblére zár;
 Mérget szórt széjjel vastag levegője,
 A halál terjengett széjjel belőle...
 S a sok szennyből, mint egy aranypatak,
 Mindig vídám, csacsogó, olvatag,
 Leszűrődött az édes, tiszta élet,
 Mely mint a nap sugárzik, éget,
 Ezek könnyét kincscsé formálta át,
 Elárasztotta egynek dús lakát;
 Odafoly mind-mind egynek az ölébe,
 Ott vált aranyjá ezek szenvedése.

De lám, most megmozdult a sok-sok semmi,
 Valami akar egyszer ő is lenni.
 S milyen csodálatos! Míg él, alkot, terem,
 A munka semmi, nullát sem jelent;
 Üres szerszám, talán hasznos vagyon:
 De ha megáll — isszonyú hatalom.
 Országok testében meghül a vér,
 Mi azelőtt tán milliókat ér,
 Hitvány lommá zsugorodik az össze...
 S a föld, mint hogyha meg volna kötözve,
 Hever aléltan, semmit sem terem,
 A lét tüze kialszik hirtelen...
 És mégis, bárha vészbe, gyászba visz,
 Megáll a munka, ha egy napra is...
 Jön majd idő, jönnie kell, mikor
 A munka, mely elbukott annyiszor:
 Egy újabb, egy örök életre kel,
 A multa a jövőt építi fel...
 S ha omlik a jelen, nem rettegünk mi majd,
 Sírján virág fakad, a szabadság kihajt...

Régi nagy színészekről.

Elbeszéli: Ujházy Ede.

Feleky Miklós.

Olyan volt, mint a kovácsolt acél; lépte: mint a gummi-lapda, egyenes: mint a nádszál s karcsú. A hangja kellemes, erős, igazi férfi-hang. Az arca nem szép, olyan tatár-fej. A legszebb felesége volt Magyarországon: Munkácsi Flóra.

1848-ban már honvéd volt, élte fogytáig az maradt, a 48-as honvédek pártfogója, a honvédmenház egyik alapítója. Pest-városi bizottsági tag, a Nemzeti Színház nyugdíjintézetének jegyzője, sok éven át rendező, a vidéki színészek elnöke, háziúr, villatulajdonos, az első magyar színész, akinek Ferencz József-rendjele és a királytól nemesi levele volt. A legtöbb ezüst kelyhe és koszorúja volt a világon, boltot nyithatott volna belőle.

Azt mondták róla, hogy ő volt a vidéki színészek pápája.

Mint szerelmes színész jött a Nemzeti Színházhoz. Nem olyan olvadozó, édeskés, de igazi férfias szerelmes volt; ha ő a színpadon szerelmet vallott, azzal a meggyőző egyenességgel, mely hangját megreszkettette, mindenki neki ítélte azt a leányt, akit megkért: a színpadon. A most élő színészek közül legjobban emlékeztet rá Gyenes László. Ő volt a legjobb «Szegény ifjú». A hatvanas években az öreg Dumas ellátogatott Pestre, tiszteletére a Nemzeti Színházban előadták «Paul Jones» című darabját és a hírneves író el volt ragadtatva Felekytől.

Mielőtt Pestre került, vidéki igazgató volt. Legtöbbnyire Debrecenben tartózkodott, a Nánássy-féle csúrból alakított

színházban. Egyszer jutalomjátékára «Griseldis»-t adatta. Egész este zokogott a közönség e rémdrámán és a darab végén, mikor ő mint Percival ott marad a színpadon, Griseldistől elhagyatva, valósággal felháborodott a hallgatóság és felkiáltottak:

— Ez már mégis rettenetes! Hívja vissza azt a Griseldist!

Feleky erre kilépett a lámpák elé és a következő beszédet tartotta: «Nagyérdemű közönség! Ma már nem tehetek eleget becses óhajuknak, mert így van betanulva, de ígérem, hogy legközelebb, ha előadatom a darabot, Griseldis vissza fog jönni!» És úgy lőn, amint ígérte: Griseldis visszajött és vagy hatszor teli ház előtt jött vissza. Feleky pedig telisebbel ment társulatával Nyiregyházára.

Már mint nemzeti színházi tag gyakran járt vendégszerepelni. A hatvanas évek végén Kolozsvárra ment és a «Fehérek»-ben lépett fel, mint «Sir Patrik». Van a darabban egy hatalmas apaszerep: «Dick», az írek vezére. Négyen is konkurráltak a hálás szerepre. Vasvári Kovács (ki ne ismerte volna?) csak kardalos volt, de Feleky őt protegálta és neki osztatta ki Dick szerepét. Nosza, volt torzsalkodás, összeesküdtek, hogy valamit csinálnak e méltatlan mellőztetésért. «Sir Patrik, Irland ördöge», aki az egész előadás alatt agyonkínózta a «Fehérek»-et, istentagadó volt. A darab végén oda szólt a lenyűgözött fehérekhez: «Nos, van-e Isten?» — erre előlép Dick: «Van!» — és lelövi Patrikot, akinek holtan kell összeesni. Ezt az esést művészettel szokta Feleky csinálni: nem sablonos szívhez-kapással és összerogyással, hanem egyenesen, mint egy darab fa, arccal a földre esett. Óriási volt! Ki szokták tapsolni tízszer legalább.

Nos hát, amint a jelenet következett, rásüti Vasvári a puskát Felekyre. A puskaesőből valami sustorgós tűzeső-féle tódult ki, a végén olyan kapszli-csattanással. Feleky megdermedve állt:

— Süsse rám még egyszer, nekem meg kell halni!

Vasvári még egyszer felhúzta a puska sárkányát, a ravaszt megnyomta és látva, hogy a puska nem sült el,

•dakiáltott: Pú!... Erre Feleky lefeküdt a földre, a függöny legördült, a publikum kacagott.

A puskába egyik konkurrens tette bele a garasos rakétát bosszúból.

Feleky feltápáskodva a földről, odaszólt Vasvárinak:

— Na, barátom, én ugyan meg vagyok löve!

— Ne tessék haragudni Feleky úr! — könyörgött összetett kézzel Kovács — ha még egyszer adjuk a darabot: agyonlövöm!

Sokáig uralkodott a színpadon, mint társalgási szerelmes, de nem ez volt igazi fénykora.

Radnótfáy igazgatása alatt hozták színre az «Idegesek» francia bohózatot, abban játszotta «Marteau»-t. Hogy mi volt az az előadás!? Szatmáriné, Szigeti József, Tóth József, Lendvay, Szerdahelyi, Benedek (ha rá gondolok, már nevetek), a legnagyobb színházi előadás, amilyen nem volt és talán nem is lesz soha. Ő felsége Erzsébet királyné többször megnézte az «Idegesek»-et és azt mondta, hogy beteg lett a nevetéstől.

Istenem, milyen darabok is voltak akkor! Csupa derű trágárság nélkül! Talán jó volna erre visszatérni, azt nem únja meg a közönség és nem a darabtól, de a nevetéstől pirúl ki.

Az «Idegesek» után egész sorozata következik nagyszerű alakításainak. A «Jó barátok» Marekkája, a «Völgy hilioma» Mortsoffja és végre a «Strike»-ben, mint Lajtós — Hogarth ecsetjére lett volna méltó.

Nagy tehetség, nagy művészi minőség, igazi egyéniség! Az ő neve fogalom volt: ha valaki azt mondta Feleky-féle szerep, mindenki tudta, hogy milyen.

Olyan szívós természetű volt, hogy azt hittük, örök életű lesz. A Nemzeti Színház tiszteleti tagja volt, de nem tisztelte meg a színház magát azzal, hogy néha-néha fellépette volna. Ha ma élne, a mostani igazgató megtenné; kár, hogy már nem él. Alakításai halhatatlanná tették.

Rögtönzés.

Louis Legendre után: Heltai Jenő.

Személyek:

Jean, huszonöt éves.

Jeanne, tizenkilenc éves.

XV. Lajos-stílü hálószoba. Nagyon széles, nagyon alacsony ágy. Jean és Jeanne batisztok és csipkék között alszanak, amelyeknek a vidám rendetlenségében nincs semmi meglepő, hiszen Jean és Jeanne alig vánnak az első mézes hét végén. Egy ablak a belső udvarra néz, amelyből lónyerítés hangzik föl, egy ajtó a fehér toiletteszobába nyílik. Az ágy mellett, az asztalon, kis ébresztő-óra osztja föl az örökkévalóságot percekre. A jelenet kezdetén a kis óra kristálytiszta és föttébb parancsoló hangon hatot üt.

Jeanne (szemét dörzsöli):

Hat óra! . . .

(Fölrázza a férjét):

Jean! . . . Hé, Jean! . . .

Jean (fölrriad):

Kigyúlt a háztető?

Jeanne:

Nem, Nem! A vonat indul . . .

Jean (a vánkások közé temetkezik):

Induljon! Üsse kő! . . .

(Álmosan):

Melyik vonat?

Jeanne (Aki fölkelt):

Tudod: hajtóvadászatot

Rendez Quantin du Var.

J e a n (még mindig álmodozva):
 Mily név! Mily állapot!
 Tán erről írt regényt hajdanta Walter Scott!

J e a n n e (nevetve):
 Egy garas ára józan eszed sincs!

J e a n (belenyugszik):
 I hav' not!
 Ötlik-hatlik csupán: hajnalban kezdem én
 S folytatom akkor is még, mikor a nap lemén.

J e a n n e (kinéz az ablakon):
 A kocsi készen áll!

J e a n (öklével gyömöszöli a vánkost, amely mit sem vétett neki):
 Hogy menne a pokolba
 Minden pontos kocsis!

J e a n n e (gúnyosan):
 Persze, efféle szolga
 Az uracskámnak nem lehet inyére,
 Mert valahová elkésve ha érne,
 Nem mondhatná: «Megint a kocsisom hibája!»
 (Eltűnik a toilette-szobában.)

J e a n (ismét félálomban):
 Szép álom! Mondja Jeanne, ez itt a maga szája?

J e a n n e (a szomszéd szobából):
 Határozd el magad! Kelj föl, légy harcra kész...
 Nyisd már ki a szemed...

J e a n:
 Soha! A józan ész
 Is azt kívánja, hogy midőn az ember álmos
 Tartsa a két szemét becsukva!...

J e a n n e (visszajön, friss Iris-parfúm árad el körülötte, ami
 csak növeli az Iris istennővel való hasonlatosságát. Odalép az
 ágyhoz, nagy szivacsos a kezében):

És ha már most
 Az orrodon helyezném el a spongyát?
 Ez ébresztőnek kitűnő, azt mondják!

J e a n (fölül, rémulten):

Az istenért! E szörnyű fegyvert tedd el
Az arzenálba e vizes löveggel!
Bánom is én! Legyen az óra tíz is,
Föl nem kelek! Ez már a paralízis!
Nem kelt föl semmiféle hatalom,
Csak egy.

J e a n n e:

És az?

J e a n (nagyon gyöngéden):

Feküdj le te is angyalom!

J e a n n e (kacagva hajítja a szivacsot a másik szobába):

Nagyszerű ötlet!

J e a n:

Tiszta logika!

J e a n n e (kételkedve):

Ugyan?

J e a n:

Ahogy itt fekszem, az lethargia.
Mert mi az ébredés? Bennünk működni kezd
A villam-áram. Jól ismered ezt.
Kezem, ha elmerül hosszú, arany-hajadban
Szivemből ah legott a szikra is kipattan.

J e a n n e (föl-alá járkál):

Bolond?

J e a n (komolyan):

Nem! Bölcs vagyok, kinek elméje mély.

(Elégikusan):

De mit forogsz, mint szélben a levél?
Gyer ide mellém!

J e a n n e (engedelmeskedik, mert alapjában neki sincs kifogása a dolog ellen):

Jó lesz-e?

J e a n (minden meggyőződés nélkül):

Az én!

(Jeanne a takaró alá merül, Jean hevesen megcsókolja.)

J e a n n e (tiltakozva):
Ez árulás!

J e a n :
Édes, csak egy szerény
Csókot! Mert ez legott fölkelte uradat . . .

J e a n n e (mosolyogva):
Akkor hát talpra, mert most itt a pillanat!

J e a n (meg lévén győződve az ellenkezőről):
Azt hiszed?

J e a n n e :
Jaj, lekésünk! Az óra-mutató
Halad . . .

J e a n (hirtelen haraggal):
Igen? Gazember, aki jajgató
Hangjával engem egyre-másra izgat!
De él boszúm! . . .

(Mefogja az ébresztő-órát és a szoba közepére vágja. Azontúl a szobában egyéb se hallatszik, mint az, hogy valami folyton így csinál: «Krr!» Ez a valami a nagy rúgó, amely kettétört.)

J e a n (vad gyönyörrel):
Most odavan a tik-tak!

J e a n n e (szemrehányón):
Megölted őt! Hálátlan! És nem tudod, miért?
(Költői lendülettel):

Jusson eszedbe, néha mennyit ért
Egyhangú zümmögése, vagy víg dala, amely
Reggel helyett gyönyörre keltett gyakorta fel.

(A maga természetes hangján):
Most nem tudjuk, hány óra!

J e a n (lelkesen):
Az ördög vigye el
A hány órát! Te itt vagy. Ma Eros ünnepel.
A lucernásrul már e pillanatban
Szó sem lehet. Kezdődhet már miattam
Az a vadászat. Most már mit nekem
A csizma és a fegyver? Hidegen
Hagy a fogoly, nyúl. Fejének pardon!

És kacagok a sok-sok ál-Bayardon
 Ki büszke, mert elejtett egy nyulacskát.
 Én most, imádott, drága nagysád,
 Ajkadra rendezek hajtóvadászatot,
 Ha itt vadászhatok, miért vadászszak ott.

J e a n n e (aki azt hiszi, hogy azt kell mondania,
 amire nem is gondol):

Szép, szép nagyon! De én, ki ismerem
 Es tisztelem uracskám s mesterem
 Minden szeszélyeit! Még sohasem
 Maradtál onnan el. Hisz jól mulattál mindég...

J e a n (gyöngéden):

S hogy magam itt sem únom, édesem,
 Talán azt el se hinnéd?
 A vad? Huncut legyek, hogyha belőle kérek.

J e a n n e (egyre rosszsziszeműn):

Nem, nem lehet! Szent az ígélet!

J e a n (melegen):

Szent csakis egy dolog: az, hogy szeresselek.

J e a n n e (az utolsó engedmények küszöbén):

Lekésünk a vonatról...

J e a n (mint fönt)

Az könnyen meglehet!
 De jobb onnan lekésni, mint innen késni el.

J e a n n e (az utolsó érv):

Es Quantin? Szinte hallom, hogy duzzog, hogy perel!

J e a n (szenvedélyesen):

Ej, mit Quantin du Var; tiszteltetem a földit!
 Annál rosszab, ha oly hamar sértődik.
 Szép, szép a helyiérdekü nemesség,
 Amelynek több a pénze, mint az őse,
 De azt, hogy ábrázatuk tessék,
 Nem éli meg a felesége. Ó se!

(Más hangon):

De rosszat róluk nem beszélek.
 Tudom, majd megbocsátja ezt a két úri lélek,
 Hogy nélkülünk lesz meg az ünnepély.

(Lírikusan):

Óh angyalom, minő mennyei kéj,
S mivel csaknem tilos, mily kibeszélhetetlen
Gyönyör, hogy itt vagyunk együtt, mi ketten
Akkor, midőn bolond igéretünk
Szerint már vonaton robogni kék nekünk.
Az elveszített éden visszatér
Tiltott gyümölcs e csók, hát százszor többet ér!

(A tudományos előadás hangján):

Jeanne, ím kihirdetem igaz szakértelemmel:
Fogadja mindig el a meghívást az ember.
Legyen a ház ura bármily csodás alak
S kerüljön asztalára bármily hitvány falat,
A vén nagybácsihoz ebédre hogyha várnak,
Vagy a keresztmamához, falura vasárnap,
Ahonnan kornyikáló, berúgott nép között
Tér vissza csak az ember; ha könnyen öltözött
Kis társaság ebédel a ligetben,
Hol a fűvön náthát kapsz menthetetlen;
Futni a főváros körül
És frakkot, klakkot, lakkot ölteni,
Egy hangtalan chanteuse, egy kültelki zseni
Kuplót élvezvén magasabb gyönyörül:
Győzd le az undorod tünetjeit
És mondj «igent» mindég és mindenütt!
Fogadj királyi pontosságot
S mindezt csak ama jó, csak amaz áldott
Erzésért, hogy ha menni kell — ne menj
S megszegd az esküd, folyton, szüntelen.
Mást tenni, mint amit az ember tervezett:
A meglepő, csak az az élvezet!
Londonba készülődni és Chatonban kiszállni
A snobokon kacagni és leszakítani bármi
Helyen, a Mont-Blanc, vagy egy ablakban
A vágy bimbaját, mihelyst kipattan:
Óh bölcs, ki ehhez ért! Egy szóval, szó mi szó,
A boldogság babám, csak rögtönözve jó!
Ajkadra vésem ezt szívem jelszavaképen . . .

Jeanne (szünet után nagyon gyöngéden):

Óh Jean! . . .

Jean (megcsókolja):

Edes ne szólj! Rögtönzők éppen!

METCHNIKOFF KÖNYVE. A párisi Pasteur-intézet egyik legelső díszje: Metchnikoff, a részleges jelenségek vizsgálatából az általános összefoglalásra térve, könyvet írt az élet és a halál kérdéséről, érdekesség és eredetiség dolgában egyaránt kiváló művel szaporítva munkáinak sorozatát. A szaktudósok között Metchnikoff neve már régóta a legérdemesebbek egyike, de híre kijutott már a laikusok közé is. Tudjuk róla, hogy ő a felfedezője annak a csodálatos folyamatnak, melylyel a szervezet úgynevezett vándor-sejtjei megvédik az életet a behatoló ellenséges csirákkal szemben. Ahol a test szövetei között valami úton-módon kapu nyílik a baktériumok behatolására, ott nyomban megjelennek a fehér vérsejtek is, hogy birokra keljenek velök. Ezt nevezi Metchnikoff *phagocytosis*-nak, amint hogy valóban a baktériumok fellakmározása folyik itten, úgy, hogy a fehér vérsejtek nyúlványaikkal körüljárják, magukba vonják a betegséget okozó csirát és megemésztik. Ha győzik ezt a munkát, úgy hiába volt a baktérium-invázió; ha nem, úgy a szervezet adja meg az árát. Nagyjában ez a phagocytosis mibenléte és ha Metchnikoff ezzel a kútfeje lett a mai szérum-gyógymódoknak és immunizálási bűvárlatoknak, új könyve is eddig fel nem tárt kilátásokat nyit az élet általános jelenségeinek magyarázatára.

Az első, amit Metchnikoff vizsgálat alá vesz, az ember fizikumának és a környező természetnek a harmoniatlansága. Résztint a társasági ösztönök kifejlődése folytán, amelyek nagyon módosították a természeti kiválasztás törvényének, a kevésbbé életrevalók kiküszöbölésének gyakorlatát, résztint annál a munkánál fogva, amelylyel a civilizáció haladása megváltoztatta az ember környezetét: előállott az a helyzet, hogy szervezetünk és életviszonyaink között ma nagyobb az aránytalanság, mint amekkora volt bármikor. Körülöttünk minden megváltozott; de az emberi test nem fejlődött. Ma mások az élet feltételei, módosult vagy megváltozott tényezőkkel van dolgunk; de a test szerveiben nem ment végbe oly változás, mely a külső körülmények átalakulásával lépést tartott volna. Innen van, hogy ma nagyobb a betegségre való hajlandóság, mint amekkora azelőtt volt, amire Metchnikoff egész sereg példát idéz, különösen az emésztőszervek bántalmainak köréből és megjósolja, hogy ezentúl még inkább így lesz, ha csak a tudományos ismeretek szétterjedését nem vet neki. A civilizáció volt az, amely körülöttünk a változásokat előidézte; a civilizáció fegyvere, a tudás adhat csak módot, hogy megtaláljuk a változásokhoz való alkalmazkodás irányító tetteit.

Mindezek azonban még csak a kisebb disharmoniák közé tartoznak, ahhoz képest, amely az elhalálozás kérdésénél tárul fel. Az embernek és környezetének legnagyobb disharmoniája «az öregség beteges jellegében és a természetes halál-ösztön elérhetésének az elérhetlenségében» nyilatkozik meg. Metchnikoff azt tartja, hogy mert kevésbé ismerjük környezetünk törvényeit és mert nem alkalmazkodunk ezekhez: nemesak a legtöbb, de úgyszólván minden ember időnek előtte hal meg, az élet természetes végének az elérése előtt és nem szoros értelemben a természetben gyökerező okok folytán. A halál ma még a legjobb esetben is betegségi folyamat, erőszakos megszakítása az élet láncának, mielőtt az igazi — nekünk ma elérhetetlen agg-kor — elvégezte volna a természetes meglazítás munkáját. Mert — úgymond — a voltaképeni természetes halál az volna, melyet megelőzne az erre való értelmi előkészítés, ami annyit jelent, hogy lassanként megéri az élet bevezetésének vágya, feltámad «a halál ösztöne», épp úgy, amint megvan az álom ösztöne, amely alvó helyének fölkeresésére ösztökéli a fáradt embert. Ami az öngyilkosnak kezébe adja a halálhozó fegyvert, az más rubrikába tartozik — inkább az élet-ösztön számlájára; de a «halál-ösztön», amire Metchnikoff céloz, ma még az alvó ösztönök közé tartozik és az emberi élet akkor lesz teljes, mikor a környezethez való alkalmazkodás lehetővé teszi az életkor határainak oly kitolását, hogy bekövetkezik az ideje az ösztön felébredésének is.

Bizonyos, hogy magának a halálnak a problémájára ez még nem vet nagyobb világosságot, mint amilyennel eddig be kellett érniünk. Ez pedig vajmi kevés, amennyiben a halál tényének, minden élő lény kikerülhetetlen végzetének kérdése, egyike a leghomályosabbaknak. Erre nézve a physiologia valamennyi elmélete, a chemia minden felfedezése csak körülírásokat ad, ahelyett, hogy magyarázattal szolgálna. Ám ha a halál «miért»-je, sőt «miként»-je is a végső elemzésben titok előttünk: Metchnikoff tanítása a halálnak olyan ösztönszerű megkívánásáról, amely elveszi az élet bevezetésének iszonyatát — teljesen összhangzásban van a természetes funkciók jellegző sajátágaival. Mindannak a betöltése, amit maga a természet szabott ki az emberre, kellemes érzésekkel jár; az élet alapfolyamatainak mindegyike megfelel annak, amit a «jól-esés» neve alá foglalunk és mert az élet bevezetése is e természettől való folyamatok közé tartozik, világos, hogy az lesz a természetes halál, melyben az eredendő ösztön találja kielégítését.

KLEOPATRA.

Lyrain regény.

Irta: Erdős Renée.

XVIII.

Nehéz kacagni, óh nehéz!
Sírni jobb volna, könnyebb, édesebb,
De nem szabad, de nem lehet.

Óh jaj, nehéz a büszkeség!
Édesebb volna az alázkodás.
De nem lehet, de nem szokás.

Nagyon nehéz hazudni is!
Könnyebben esnék: szólni igazat.
De nem lehet, de nem szabad.

Igy múlik el tőlünk az üdv.
Igy nem tudod meg: mi voltam neked
S milyen nagyon szerettelek!

XIX.

Kleopatra levele Antoniushoz.

Ne bánts te engem. Lásd, ha a szerelmünk
Bimbókorát túlélte — és a lelkünk
Gyönyörbe, szenvedésbé belefáradt,
S meghal a vágyam s meghal a te vágyad;
Ha kerülsz engem s én kerüllek téged
És mindörökre elválaszt az élet;
S emlékem lesz csak ott,
Hol egykor piros lángja lobogott
Szerelmed szent hevületének;
S csak egy-egy régi ének

Dallama visz majd közeledbe :
 Akkor jussak eszedbe
 S éld újra végig képzeletben
 Az én rég elmúlt, nagy szerelmem,
 S keress egy szót, egy pillantást csak,
 Árnyát valamely néma vádnak —
 Egy bántást, amely tőlem ért!
 Látsz könyvet majd! De csak az én szememben.
 Arcomba szökni látod majd a vért,
 Látsz megremegni titkolt gyötrelemben.
 De a boszút lelkembe zárva,
 De mindég, mindég megbocsátva.
 En üdvösségem, én szerelmem,
 Mért bántasz engem?...

XX.

Antonius levele Kleopatrához.

Kleopatra, lásd, kell, hogy bántsalak.
 Gyönyör nekem, ha látom két szemed,
 Ezt a villámló, fekete eget
 Könybe borúlni szavaim nyomán.

Üdvösség látnom csókos ajkadat,
 Amint a kintől elfehéredik,
 Küzd, jéghideg fölénnyel kérkedik —
 Aztán sírásra görbül bájosan.

Oröm ilyenkor, hogyha visszavágsz
 Daccal, boszúval s észre sem veszed,
 Hogy hajamat simítja a kezed,
 S hogy minden szó után egy csókot adsz.

Ugy, szidj csak, édes! Üss, verj, megtaposs,
 De csók között, míg hullnak könyeid.
 Óh, hogyha tudnád, milyen szép vagy így!
 Én Kleopatrám, kell, hogy bántsalak.

A gyűrű.

Irta: Molnár Ferenc.

I.

Festés közben néha hirtelen megérezem, hogy a jobb kezem gyűrűs ujjáról hiányzik egy gyűrű. Ilyenkor leteszem a palettát és a balkezemmel megdörzsölöm a gyűrű helyét, hogy ez a hiányérzet elmúljék. De néha nem múlik el, ott bizserog az ujjam alsó ízén órákig. Már az is megtörtént, hogy e miatt abbahagytam a festést és elmentem a kávéházba.

Amint az ujjamon volt, alig törődtem vele. Egyszerű rubintos aranygyűrű volt, az ötvös szemében nem lehetett nagy értéke. A karikája idők folyamán megvékonyult, a foglalatjába fekete aranyrozsdáé ette be magát, a rubintja pedig nagyon egyszerű, gyöngye fényű kis kő volt, mondhatnám vérszegény. Nem cifraságnak viseltem, hanem megszokásból. Kedves emlékem volt, azonkívül ez volt az egyetlen ékszerem, mert sohse viselek semminemű ékszert, az órámat is egyszerű fekete zsinór tartja. Afféle elszegényedett arisztokrata volt ez a gyűrű, aki polgári munkát végez: villamos-jegyet dugtam mögéje, pincérnek kocogtattam vele. Aki egyetlen gyűrűt visel, meg fogja érteni: annyira megszoktam, hogy egyszer, amikor a mosdón felejtettem, az utcáról mentem vissza érte. Mondom, még most is érzem néha a hiányát, pedig már négy éve, hogy elszakadtam tőle.

Akkoriban majd minden ősszel Párisba mentem, a szerint, hogy volt pénzem, vagy nem. A Julian-iskolában aktot rajzoltam, amíg futotta a vagyonom. Amikor elfogyott, hazajöttem portrékból tengődni. Párist nagyon szeretem, ugyannyira, hogy érette még takarékos is tudok lenni.

Mondom, körülbelül négy éve, hogy ez történt. Már össze volt csomagolva Párisban a holmim s úgy határoztam, hogy hétfőn indulok haza. A vasárnapot még Párisban akartam tölteni, nem éppen Yvonne miatt, de azért neki is része volt abban, hogy nem szombaton este ültem fel a bázeli gyorsvonatra. A délutánt kószálással töltöttem s kissé bánatos voltam, mint mindig, amikor elutaztam Párisból. Párist az ember úgy szereti, ahogy a nőket szokta szeretni.

Este aztán elmentem Yvonnehoz. Ez az Yvonne nem volt valami különös szépség, éppen hogy csinosnak volt mondható. A haja szőke, a szeme vizes pillantású, zöldes-szürke, a szája kicsit nagy. Olyan párisi lány volt, mint a többi. Az idegen

szemében minden párisi lány hasonlít egymáshoz; a néger lányok közt semmi különbséget nem tudunk tenni, az idegen fehér racenál ez a faji rövidlátás oda redukálódik, hogy túlzott hasonlóságokat találunk benne. Szóval egyszerű kis francia nőszemély volt, de én szerettem — amiért a párisi lányokat szeretni szokás — kedves modoráért, bájos könnyelműségeért, artisztikus hajlamaiért, meg sok egyéb ilyen semmiségért.

Elmentem hozzá és búcsúzkodni kezdtünk. Nagyon kedves volt, hozzám símult s mint a fajtája szokta: hosszú hajamat rendezgette, újra megkötötte a nyakkendőmet, felpróbálta a kalapomat és úgy tréfa közben lehúzta az ujjamról a rubintos gyűrűt. Felhúzta a középujjára és kifelé homorítva kissé vörös kezét — ezek a lányok dolgoznak is — nézegette a gyűrűt. Én mellette ültem a kanapén és az igazat megvallva, nem törődtem vele sokat. Haza gondoltam, új terveimre, a téli tárlatra, a barátokra. Ő szaporán beszélt, mindenféle kedves bolondságot hadart össze, aztán egyszerre kicsendült ebből a madárbeszédből egy kissé ijedt, kissé csodálkozó hang.

— Nini, nem jön le! — mondta és mutatta a gyűrűt.

— Dehogyan nem! — mondtam én — csak próbáld.

Próbálta, próbálta, de nem jött le. Előbb húzta, de az ujján feltorlódott a bőr, nem engedte. Aztán csavarta, de vele csavarodott az ujjacskája is. Cibálta, a fogával kísérletezett — a gyűrű nem jött le. A mosdóhoz ment, beszappanozta az ujját, de úgy se tudta róla levenni a gyűrűt. Már izzó vörös volt az ujja a sok próbától, de a gyűrű rendületlenül maradt a helyén, mintha odanőtt volna.

Most már én is komolyabban vettem a dolgot.

— A gyűrűnek le kell jönnie! — mondtam s éreztem, hogy hiányzik az ujjamról. Én is próbáltam. Húztam, nyomtam, csavartam, de hiába. Előkerült a hajsütő és a kolmizó vas, de az se segített. Az ujja pedig, mintha dacos lett volna, meg is dagadt a sok munkálástól s még kevésbé eresztette a gyűrűt. Yvonne már majdnem sírt a türelmetlenségtől:

— Le kell jönnie! Még azt találsz hinni, hogy el akarom venni tőled . . .

En is kellemetlenül éreztem magamat. Ideges lettem és éreztem, hogy a gyűrűt meg kell kapnom, ha törik-szakad.

— Oh, már vérzik! — kiáltott a lány.

Valóban, az elgyötört, megkínzott ujjacskából kiserkedt a vér. Ez most már nagyon felizgatott.

— Nem bánom — mondtam — majd eláll! De a gyűrűt meg kell kapnom!

Yvonne sírt:

— Vedd le, vedd le!

Már valósággal belepirultam a munkába. Ha e pillanatban nagy megrendelést kaptam volna, azzal a föltétellel, hogy rögtön el kell menni, nem hagytam volna ott a gyűrűt. De nem jött, nem jött, hiába.

Fölvettem a kabátomat:

— Gyere Yvonne — mondtam reszketve a sikertelenség okozta dűhtől — elmegyünk egy ékszerészhez, az majd lefürészezi.

Ráadtam a köpenyét és szóltanul, sietve mentünk le az utcára. A lány úgy tartotta ezt az ujját, mintha orvoshoz vinné bekötöztetni, külön a többitől. Kézen fogtam, szinte húztam egyik utcából a másikba, de most meg az volt a baj, hogy minden ékszerészbolt be volt csukva. Sötét este lett közben és mi szaladtunk egyik utcából a másikba a sétálók tolongása közepett. Minden utcában új csalódás ingerelte az idegeinket, sehol sem volt nyitva ékszerészbolt. Yvonne állandóan sírt és huzatta magát, mint valami akaratos gyerek, akit a fogorvoshoz visznek.

— Istenem, istenem! — egyre ezt hajtogatta.

Egyszerre aztán megállt:

— Te — mondta — van egy eszmém. Én ismerek itt a Rue Réaumurban egy kis ékszerészt. Menjünk be a lakásába az udvarról s ő majd...

Hajrá, a Rue Réaumurbe!

Az ékszerész nem volt otthon. A felesége, egy bőbeszédű, összeszaradt, kis öreg asszony tudott valami csípőszerszámról, amivel az aranyat el lehet csípni. Valami kis fűrész is látott valahol egyszer, de nem tudta, hogy mikor és hol és különben is egy éve már, hogy látta, még a régi üzletben, Rue Pigalle...

Nekiestem az üzletnek az anyóka kalauzolásával és mindent felkutattam. Szétlökődtem a pihenő rendbe állított apró szerszámokat, kiráncigáltam a miniatűr fiókokat, sehol semmi. Hisz az csak természetes, hogy éppen az nincs, amit keres az ember. Végre valahol találtunk egy harapófogó-féle szerszámot.

— Ez lesz az — mondta az összeszaradt anyó — habár úgy emlékezem, hogy...

Bántam is én. Belevettem a gyűrűt a szerszámba s mindjárt az első nyomásnál le is szaladt az éles vas róla, egyenesen az eleven húsba. Yvonne felszisszent, s láttam szegénykén, hogy most már minden fájdalmat hajlandó eltűrni, csak hogy a gyűrűtől megszabaduljon. Újra belecsíptem a vasba a gyűrűt, de hiába, meg se látszott a nyoma az aranyon. Az anyóka is próbálta, neki még kevésbé sikerült. Az Yvonne ujja már csupa vér volt, pohár vizet kellett hozni, hogy áztassa. Ezalatt megkérdeztem az anyókatól, hogy mikor jön haza az ura.

Befejezése következik.

A szerelem rabszolgái.

Írta: Knut Hamsun.

Egy szürke ruhás, fiatal úr járt estéről estére, két barátjával együtt, abba a kávéházba, hol én alkalmazva voltam. Annyi úr jött oda és mindegyiknek volt egy barátságos szava hozzám, csak neki nem. Magas volt és karesú, lágy fekete hajjal és kék szemekkel, melyekkel olykor végig mért és pelyhedző bajuszszal. Egy egész héten át, félbeszakítás nélkül eljött. Megszoktam és hiányzott nekem, mikor egy este elmaradt. Végig mentem az egész kávéházon, hogy megkeressem; végre megtaláltam a nagy oszlopok egyikénél, a tulsó végen; egy cirkuszhölgygyel ült együtt. Azon sárga ruha volt és hosszú, könyökig érő keztyű. Fiatal volt, szép, sötét szemekkel — és az én szemeim kékek voltak.

Egy pillanatig megálltam mellettük és meghallgattam, miről beszélnek: a nő szemrehányásokat tett neki, már megúnta és le akarta rázni. Azt gondoltam magamban: szűz anyám, miért nem jön én hozzám?

A következő estén megint eljött a két barátjával és az én közelemben ült le. Nem mentem oda, mint máskor szoktam, hanem úgy tettem, mintha nem venném észre. Mikor intett, oda léptem s azt mondtam:

— Tegnap nem volt itten.

— Milyen csodálatosan van ez a mi pincérnőnk növe! — mondta a társainak.

— Sört? — kérdeztem én.

— Igen! — felelte. És én gyorsan hoztam három kriglivel.

Néhány nap mult el így, egy napon azonban egy kártyát adott nekem, mondván: vigye át oda!...

Elvettem a kártyát, mielőtt befejezte a mondatát és a sárga hölgyhöz vittem. Útközben elolvastam a nevét: Wladimierz F.

Mikor visszajöttem, kérdőleg nézett rám.

— Igen, oda adtam! — mondtam.

— És nem kapott választ?

— Nem.

Egy márkát adott és mosolyogva jegyezte meg:

— Semmi válasz, az is válasz.

Egész estén ott ült, a hölgy és kísérői felé bámulva. Tizenegy órakor felállt és oda ment ahhoz az asztalhoz. A hölgy hidegen fogadta, de a két lovagja barátkozni kezdett vele. Néhány percig maradt ott, aztán visszajött.

Szórakozottan ült le. Egyik barátja rendelt még sört, elvettem a kriglijét és az övét is el akartam venni. De ő azt mondta «nem» és rá tette a kezét az enyémre. Erre az érintésre, hirtelen aláhanyatlott a karom, ő észre vette s rögtön visszahúzta a kezét.

Azon az estén, az ágyam előtt térdelve, kétszer imádkoztam érte. És boldogan esóköltam meg a jobb kezemet, amelyhez hozzá ért.

— — — — —

Egyszer virágot ajándékozott nekem; egész tömeg virágot. A virágáros leánytól vette, mikor bejött. Frissek voltak, pirosak s jóformán egész kosárral. Maga elé tette az asztalra. Egyik barátja se volt vele. Ahányszor időm volt, egy oszlop mögé álltam, rábámultam s ismételtettem magamban a nevét: Wladimierz.

Talán egy óra mult el így, miközben ő egyre az órát nézte. Kérdeztem:

— Vár valakit?

Szórakozottan nézett rám, aztán hirtelen mondta:

— Nem, nem várok senkit. Mit kérdez?

— Csak azt gondoltam, hogy talán véletlenül vár valakit.

— Jöjjön ide! — mondta ismét. — Ez a magáé.

És nekem adta a virágokat.

Megköszöntem, de nem tudtam mindjárt szavakat találni, csak susogtam. Vértörös öröm öntött el; lélegzet nélkül álltam a büffé előtt, honnan valamit kellett volna vinnem.

— Mit kíván? — kérdezte a kisasszony.

— Találja csak ki, hogy kitől kaptam a virágokat?

A főpincér arra ment.

— Wladimierztől kaptam! — mondtam s elsiettem a sörrel.

Távozott. Még egyszer megköszöntem a virágot, mikor felállt, hogy elmenjen. Megállt és azt mondta:

— Tulajdonképpen másvalakinek vettem.

Nos igen. Talán másvalakinek vette. De én kaptam meg. Én és nem az, akinek szánta. És még ezt meg is köszönhettem neki. Jó éjt Wladimierz.

Másnap újra eljött Wladimierz a kávéházba.

— Köszönöm a virágokat! — mondtam büszkén.

— Milyen virágokat? — kérdezte. — Vagy úgy. Ugyan hallgasson kérem azokról a virágokról.

— Meg akartam köszönni! . . .

Vállat vonva felelte:

— Nem szeretem magát, rabszolganő!

Nem szeretett, nem. Nem is vártam azt, tehát nem is csalódtam. De láttam minden este: az én asztalomhoz ült s én sört vittem neki. Viszontlátásra, Wladimierz!

Következő estén nagyon későn jött.

— Van sok pénze, rabszolganő? — kérdezte.

— Nem, fájdalom, nincs — feleltem — szegény leány vagyok. Erre rám nézett és mosolyogva mondta:

— Félreért engem. Holnapig egy kevés pénzre van szükségem.

— Valamicském van, van! — feleltem. — Van sok pénzem: százharminc márkám van otthon.

— Otthon? Nem itt?

— Várjon egy negyed óráig és jöjjön velem zárás után! — feleltem.

Megvárta a negyedórát, azután velem jött.

— Csak száz márkát! — mondta. Egész idő alatt mellettem maradt s nem engedett sem előtte, sem mögötte menni.

— Csak egy kis kamarám van! — mondtam, mikor a ház kapuja előtt megálltunk.

— Nem megyek fel magával! — mondta. — Itten megvárom. Várt.

Mikor ismét lejöttem, megszámlálta az aranyakat és azt mondta:

— Ez több száz márkánál. Itt van tíz márka borralalónak. Igen, igen, hallja, tíz márkát akarok magának borralalóul adni.

Atadta a pénzt, jóéjt kívánt és távozott. Láttam, amint a sarkon megállott és az öreg, sánta koldusasszonynak egy márkát adott. Következő este sajnálattal jelentette ki, hogy nem fizetheti vissza a pénzemet. Megköszöntem, hogy nem teheti. Egész nyíltan bevallotta, hogy elverte.

— Mit tegyünk, rabszolganő? — mondta mosolyogva. — Hiszen tudja: a sárga hölgy!

— Miért hívod a kis pincérnőnket rabszolganőnek? — kérdezte az egyik barátja. — Hiszen te inkább vagy rabszolga, mint ő!

— Sört? — kérdeztem közējök vágva.

Nemsokára belépett a sárga hölgy. Wladimierz felállt és meghajolt. A nő elment mellette és leült egy üres asztalhoz, azonban

két széket támasztott oda, megfordítva. Wladimierz rögtön hozzáment s leült az egyik székre. Két perc múlva újra felkelt és nagyon hangosan mondta :

— Jó, elmegyek. És többé sosem jövök vissza.

— Köszönöm! — felelte a nő.

A nagy örömtől majd elájultam, míg a büfféhez jutottam. Ott valamit mondtam. Azt mesélhettem, hogy többé sosem megy hozzá vissza. A főpincér arra ment; keményen megintett, de nem törődtem vele. Mikor tizenegy órakor bezárták a helyiséget, Wladimierz a kapumig elkisért.

— Ötöt, a tíz márkából, mit tegnap tőlem kapott! — mondta.

Mind a tizet oda akartam neki adni, el is vette, de ötöt visszaadott belőle borraivalónak, szabadkozásaim dacára.

— Olyan jókedvű vagyok ma este! — mondtam. — Ha megengedné, hogy felhívjam . . . De csak egy kis kamrám van.

— Nem megyek fel! — felelte. — Jó éjt!

Elment. Megint elhagyta az öreg koldus asszonyt, de elfelejtett neki pénzt adni. Én hozzá futottam, adtam pár garast neki és azt mondtam:

— Ez attól az úrtól van, aki éppen most erre ment, attól a szürke ruhás úrtól.

— A szürke ruhás úrtól? — kérdezte az asszony.

— A fekete hajútól, Wladimierztől.

— Maga a felesége?

— Nem. Én a rabszolgája vagyok . . .

A következő estéken egyre panaszkodott, hogy nem adhatja meg a pénzem, én meg kértem, ne okozzon nekem ennyi fájdalmat.

Olyan hangosan mondta, hogy mind meghallották és többen nevettek is rajta:

— Gazember vagyok, csirkefogó. Pénzt kértem magától és nem tudom visszaadni. A jobb kezemet le hagynám vágni egy 50 márkásért.

Fájt, ha így hallottam beszélni és gondolkoztam: hogyan szerezhethetnék neki pénzt? De nem tudtam.

Később azt mondta:

— Különben, ha érdekli . . . a sárga hölgy és a cirkus elutazott. Már el is felejtettem. Nem is gondolok többé rá.

— És mégis írtál neki ma is! — szólt egyik barátja.

— Ez az utolsó levél volt! — felelte Wladimierz.

Vettem egy rózsát a virágárúslánytól s kitűztem a kabátjára, a baloldali gomblyukba. Éreztem a kezemen a lehelletét

ezalatt s alig bírtam a gombostűt megerősíteni. Megköszönte. Kikértem magamnak az utolsó három márkámat a kasszából. Csekélység volt.

— Köszönöm! — mondta még egyszer.

Egész este boldog voltam, míg hirtelen ezt nem mondta:

— A három márkáért megváltom a vasúti jegyemet s elutazom egy hétre. Ha visszajövök, meg lesz a pénze.

Mikor látta felindulásomat, hozzátette: csak magát szeretem! És megragadta a kezemet.

Egészen fel voltam háborodva, hogy elutazik, de ő kérdezősködéseim dacára se akarta megmondani, hogy hová. Az egész kávéház és a sok vendég forgott körülöttem; nem bírtam tovább kitartani, esdve kaptam a két keze után.

— Egy hét múlva visszatérek magához! — mondta és elment.

Egy hét után, hazajövet, levelet kaptam tőle. Olyan vigasztalanul írt, hogy a sárga hölgy után utazott, sosem adhatja meg a pénzemet, egészen megtörte a nyomor. Azután megint aljas léleknek nevezte magát és a levél alá ezt írta: «A sárga hölgy rab-szolgája».

Éjjel-nappal gyászoltam, mást nem tudtam tenni. Egy hét múlva elvesztettem állásomat, új után kellett nézmem. Kávéházakba és szállodákba ajánlkoztam; magánszemélyeknek is felajánlottam szolgálatomat. De nem volt szerencsém. Este aztán összevettem olesón az ujságokat és gonddal olvastam végig a hirdetéseket. Azt gondoltam, hátha megmenthetem Wladimierz-et és magamat...

Tegnap este egyik ujságban megláttam a nevét és olvastam róla. Azután mindjárt elmentem hazulról, sok utcán keresztül s csak ma reggel tértem vissza. Talán valahol aludtam, vagy egy lépcsőn ültem, nem bírván tovább menni — nem tudom bizonyosan.

Ma megint olvasni akartam, de nem bírtam. A kezeimet tördeltem; azután leültem egy székre. Kis idő múlva a földre ültem s a székhez dültem. Talán nem is gondolkoztam; a fejem zúgott és semmit se tudtam magamról. Azután felálltam és kimentem.

Lenn, az utca sarkon — erre emlékszem — az öreg koldus-asszonynak egy garast adtam.

— A szürke ruhás úrtól van. Hiszen tudja!

— Talán menyasszonya? — kérdezte.

— Nem! Az özvegye vagyok! — feleltem.

Mesterségek dicsérete.

Sully Prudhomme.

Művész-lelkek, ti hiába rajongtok,
Csak a mesterségek embere boldog.
Gondjára mindig írt talál, —
Ha elfáradt: békén pihen le . . .
Mily könnyedén alkot a lélek, az elme!
S elfáradása: halál.

Szánt-vet a paraszt s hajh, többnyire másnak;
De örül izzadva is az aratásnak,
Hisz jut kenyér és teli tál . . .
Ti nem izzadtok úgy a dolgotokba,
Ábrándkoszorút kötögettek dalolva . . .
Aratástok ám: halál.

Szurtos műhelyében nekihevülten
Kalapál a kovács, fulladozva a füstben, —
De vaskancsója telten áll . . .
S mindegy: víz, vagy bor, — egy' sem átok.
Arany a ti kelyhetek, eszme-kovácsok,
De italotok: halál.

Szövőszékeknél ülnek halaványan,
A meny kék selymét sohse látva, de hányan!
Ám ha az égből hó szitál,
Megnőve mindnek már daróca.
Mesék csipkéit szövitek ti vívódva
S az — szemfedő, halál!

Ég s föld közt csüggve, mászva, libegve,
Veszélyben a kőműves élete egyre . . .
Mi tartja? Hitvány deszka-szál.
De házat hagyhat gyermekére. —
Ti száz légvárat emeltek az égbe
S kunyhótlan' lel a halál.

S fáradván bármibe, jöttén az estnek
Ők elégedetten hazasielnek . . .
S mind jóízűen vacsorál.
Ölébe üde felesége . . .
Ti epedtek a lelkek lázas gyönyörére
S még üdvötök is halál.

Fordította: Telekes Béla.

Háború és béke.

Írta: Tolstoj Leó.

Új fordítás az orosz eredetiből.

52.

Hogy hol voltak az oroszok, hol a franciák, mit sem tudott róla. Köröskörül nem volt senki. Miután lábát kiszabadította, felgyenesedett. — Hol, melyik oldalon van most a halál vonala, mely oly élesen választotta ketté az egybeékelődő két csapatot? — kérdezte magától s nem tudott erre válaszolni. — Nem történt valami nagyobb bajom? Az ilyen megeshetik, s mit kell ilyenkor csinálni? — kérdezte tovább, miközben felállott s rögtön úgy érezte, mintha érzéketlen balkarján valami volna, ami nem tartozik oda. Megnézte karját, gondosan, hogy nem vérzik-e? — No, emberek is vannak itt! — mondá megörülve, amint látta, hogy néhány ember futva közeledik feléje. — Ezek segítségemre lesznek! Elöl sajtószerű esáájú ember futott, szürke köpenyben, fekete napsütötte arccal s nemes szabású orral. Ketten, vagy még többen futottak utána. Egyikük kiabált valamit, ami nem hangzott oroszul. A hátrább futók között, kik ugyanolyan esáájúkat viseltek, egy orosz huszár volt látható.

Az orosz huszárt erősen tartották kezeinél fogva; lovát mögötte vezették.

— Valószínűleg a mieink egyike, aki fogságba esett... igen. Talán engem is foglyul ejtenek. Miféle emberek lehetnek? — gondolkozott magában Rostov, aki nem hitt szemeinek.

— Talán franciák? Kik hát? Miért futnak? Csak nem érettem? S miért? Meg akarnak ölni? Engem, akit mindenki szeret?

A közeledő franciára vetette szemét, akinek közelléte most oly szörnyűnek tetszett, hogy nem akart bízni szemeiben. Anyjára gondolt; a szeretetre, melyet iránta érez, családjára, barátaira s az ellenség gyilkoló szándéka elképzelhetetlennek tünt föl előtte.

— De mégis megölhetnek!

Több mint tíz percig állott tanácstalanul, anélkül, hogy helyzetét meg tudta volna határozni maga előtt. A legelől haladó francia már oly közel jutott hozzá, hogy arcának minden vonását felismerhette. És az izgatott, idegen arca ennek az embernek, aki visszafojtott lélekzettel s leeresztett karddal közelített feléje, megretten-

tették Rostovot. Megragadta pisztolyát, de ahelyett, hogy azt elsütötte volna, a francia felé sűjtött, mire teljes erejéből futni kezdett az erdőség felé. Nem a kétség és remény ama vegyes érzelmével futott, amely a híd melletti csatában fogta el, hanem mint egy nyúl, melyet kutyák vettek úzóbe.

A franciák hátra maradtak s amint visszapillantott, látta, hogy a legelől levő a futást abban hagyja, miközben a háta mögött haladók egyikének kiáltott valamit. Rostov megállott.

— Valami nincs rendén, — gondolta — lehetetlen, hogy életre törnének.

Eközben bal karja oly nehéz lett, mintha ólomsúlyokkal volna volna teleaggatva. Nem bírt tovább futni. A francia is megállt s célba vette Rostovot. Ő szemeit hunyorgatta s szinte összeesett a fáradtságtól. Egy golyó s utána még egy süvített el mellette. Rostov összeszedte minden erejét, balkezét a jobbja helyezett s futott tovább az erdőnek. Az erdőben orosz lövészek voltak.

XIII.

Az erdőben meglepett gyalogság kirohant s összegabalyodva, rendetlen tömegben gomolygott az erdő szélén. Valamelyik katona a háborúban borzasztó szavakat kiáltott el: «El vagyunk vágva!» s e szavak a rettegés érzelmét keltve, terjedtek tovább a tömegben.

— El vagyunk vágva! Körülvéve! Elvesztünk! — kiáltottak össze-vissza a menekülők.

Amint az ezredes az első lövést s a nyomán felhangzó eme kiáltásokat hallotta, egyszerre tisztában volt, hogy ezredét szörnyű veszély fenyegeti s az a gondolat, hogy ő, aki, mint tiszt, sok éven keresztül oly mintaszerűen szolgált, fellebbvalói előtt valami hanyagságban, vagy valami rendelkezés elmulasztásában vétkesnek látszhatik, annyira megrémítette, hogy miudent elfelejtett, az engedetlen lovasezredest is — és tökéletesen elvesztve az őt érhető veszély tudatát s a maga megmentésére mitsem gondolva, sarkantyúba kapta lovát s golyózáporon keresztül érkezett meg szerencsésen ezredéhez. Miután a franciák előtt némi útat nyert, elérte az erdő mögötti mezőt, amelyen keresztül legényei menekültek, anélkül, hogy bármi parancsra hallgatnának. Az erkölesi kételyek küzdelme lépett fel, amely a csata sorsát is eldönthette: engedelmeskedni fognak-e a szétfutó csapatok vezérükre, vagy reá nem ügyelve, tovább menekülnek? Az ezredesnek kétségbeesett kiáltása ellenére, mely röviddel azelőtt még annyira félelmetes volt a katonákra, izgatott,

biborvörös, magából kivetkezett arca ellenére s fenyegetően forgatott kardja ellenére, a katonák mind tovább futottak, össze-vissza kiáltoztak egymás közt, a levegőbe lődöztek s nem ügyeltek semmi parancsra. Az erkölcsi megrázkódtatás, mely eldöntötte a csata sorsát, teljesen felszabadította őket, bennük a félelmet. Úgy látszott, hogy minden el van veszve, amidőn a franciák minden látható ok nélkül egyszerre vissza kezdtek vonulni, eltűntek az erdő mögött s az erdőben orosz fegyverek villantak fel. Timochin csapata volt ez, amely egyedül maradt rendben az erdőben, biztonságba helyezte magát egy széles árokban s váratlanul csapott a franciákra.

Timochin oly kétségbeesett ordítással rohant a franciákra s oly eszeveszett, örült merészséggel nyomult előre, hogy a franciáknak eszmélni sem volt idejük; eldobták fegyvereiket s úgy menekültek. Dolochov, aki Timochin mellett futott, leszúrt egy franciát s egy tisztet ragadott meg gallérjánál, aki megadta magát. A menekülők visszatértek, a zászlóaljok összetömörültek s a franciák néhány pillanat alatt visszaverettek.

Tusin zászlóaljáról egészen megfeledkeztek s csak az ütközet vége felé küldte Bagration a szolgálattelvő törzstisztet, majd André herceget az üteghez, azzal az izenettel, hogy amily gyorsan csak lehetséges, vonuljanak vissza. Tusin ágyuinak fedezete valami parancs folytán az ütközet alatt visszavonult, de az üteg tovább tüzelt. Az ellenség csak azért nem kerekedett föléljük, mert a tüzelés hevesége után nem gondolta, hogy csak négy, fedezet nélküli ágyúval áll szemben. Ellenkezőleg, azt hitte, hogy ott van az oroszok hadieréjének magva; kétszer kísértette meg e pont megtámadását, de mindannyiszor visszaverte a magaslaton pusztán álló, négy ágyú kartács-tüzelése.

Kevéssel Bagration ellovaglása után, Tusinnak sikerült Schöngrabent lángba borítani. A szél miatt gyorsan harapózott el a tűz. A franciák, akik a faluban foglaltak tért, mögéje vonultak, de a helytelen tett büntetéseként az ellenség jobbra, a falu mellett tíz ágyút állított fel, amelyekből elkezdte lövöldözni Tusin csapatait.

Abban a gyermekes örömben, melyet Schöngraben fegyűjtása okozott, nem tartott tovább az ellenség küldötte második golyóig, a mely után még négy jött gyors egymásutánban, melyek egyike két lovat végzett ki, egy másik a lábát lőtte el egyik katonának. De a lelkesedés nem lohadt. A lovakat másokkal pótolták, a sebesültet elszállították s a négy ágyúval felvették a harcot a franciák tíz ágyúja ellen.

Folytatjuk.

TERMÉSZETTUDOMÁNY.

A vad népek érzékszervei.

El van terjedve az a nézet, hogy a vad emberek érzékszervei rendkívül finomak, fejlettek. Az útirajzokban, útleírásokban csak úgy hemzsegnek az ezt támogató példák, amelyek egyértelműen igazolni látszanak azt a tényt, hogy vad és félvad embertársaink érzékbenyomásai sokkal élesebbek a mieinknél. A minden fantáziával ellenséges lábon álló, megfigyelő és kísérletező tudomány, úgy látszik, ettől az illúziótól is megfoszt most minket.

A dr. Haddon vezetése alatt a Torrès-i tengerszoros elhagyatott vidékének kikutatására indult angol expedíció három kiváló orvost is vitt magával, abból indulva ki, hogy valamely vidék ethnografiai viszonyainak ismeretéhez feltétlenül szükséges a lakosság élet- és lélektani (psychophysiologiai) megvizsgálása is.

Dr. Rivers, dr. Myers és dr. Mac-Dougall, a három kitűnő speciálista, most beszámolnak Murray-sziget lakosainál tett vizsgálataik eredményéről. Minthogy a szigetlakók száma mindössze körülbelül 450, behatóan kiterjeszkedhettek azoknak nem- és korszerint való megvizsgálására.

Megállapították, hogy a sziget lakóinak látóélessége alig valamivel nagyobb az európaiakénál. Az utazókat bizonyára az ejtette e felől tévedésbe, hogy a vad népeknél, kik a szabadban, a természetben élnek, nagyon kifejlik a megfigyelő képesség. Az európai tehát ép úgy látja a dolgokat, mint a bennszülött, csak nem tudja a látott képeket úgy értékesíteni, kombinálni.

Nagyon tanulságos volt a színérzék vizsgálatának eredménye. Azt már eddig is tudtuk, hogy az ó-kori népeknél meglehetősen hiányos lehetett a színérzékük. E mellett szól az a tény, hogy az ó-korból fennmaradt művekben, például Homeros hősköltevényeiben alig három-négyféle színmeghatározás szerepel. Hasonló tapasztalatokat tett most Rivers a Murray-sziget lakóinál, akiknek a színfelfogó képessége szintén felette alacsony fokon áll. Fel-tűnő azonban, hogy míg Európában száz ember közül átlag 4 többé-kevésbé színvak, addig Murray-szigetén egyetlen színvaksági eset sem volt felfedezhető.

Kevésbé megbízhatók a hallás-vizsgálat eredményei, mert a felnőtt szigetlakóknál, kiknek kenyérkere-

sete a gyöngyhalászás, a sok vízalámerülés közben előbb-utóbb megbetegszik a hallószerv. A fiatalabb egyéneken eszközölt vizsgálat pedig kiderítette, hogy ezeknél úgy a hallás élessége, mint a hangmagasságok megkülönböztetésének képessége kisebb, mint az európaiaké.

A szaglást illető vizsgálatok nem mutattak eltérést a művelődött emberek ugyanazon érzékeitől. Az ízlésre vonatkozólag érdekes adat, hogy a Murray-beliek szótárából hiányzik a keserűt jelző kifejezés.

A bőr érzékenysége és a súly-becslési képesség sokkal finomabb náluk, mint az európaiaknál, jeléül annak, hogy a ruhaviselés nagyon eltompítja a bőr érzőképességét, amint hogy minden olyan szerv, amelyet kevésbé használunk, idővel elkorcsosul. Indokolatlan dolog tehát, hogy érzékenyebbnek tartsuk a bőrünket, mint amilyen a mezítelenül járó vad népeké, vagy a félmeztelen cigányoké.

Ellenben arra sincs okunk, hogy a vad emberek látó- és hallóképességét irigyeljük.

A föld és az emberi nem életkora.

Dr. F. Solger erről a tárgyról értekezett a Német Természettudományi Társulat novemberi gyűlésében, visszapillantást vetve a földkeletkezés

— geogenesis — történetére. Még 200 évvel ezelőtt is azt hitték, hogy a föld nem sokkal idősebb az emberi nemnél és csak lassanként ment át a köztudatba, hogy bolygónk történelmében nem évezredek, hanem évmilliók szerepelnek.

A föld életkorának tudományos megállapítása két módszer szerint kísérhető meg. Vagy úgy, hogy megfigyelik, mennyi idő szükséges bizonyos kőzetek lassú szétmorzsolódásához és felépüléséhez és ebből következtetnek arra, hogy mennyi idő volt szükséges ahhoz, hogy az egész földkéreg mai állapota létrejöjjön. Vagy pedig úgy, hogy a földteke hőmérséki viszonyaiban keresnek támpontot arra, hogy megállapítsák: mennyi időnek kellett eltelnie, a míg a föld izzó állapotából a mai félig kihűlt állapot létrejött.

A kihülési elmélet alapján tett számítás szerint a föld kerek huszonöt millió esztendő volt. Ellenben a geológiai számítás szerint a földrétegek kőzeteinek leülepedéséhez nem kevesebb mint 100 millió esztendő volt szükséges.

Tekintettel már most arra, hogy az utolsó 50 millió év folyamán alig történt valamilyes jelentékenyebb, az életfeltételekre is kiható változás a föld felszínén, Solger azt a megnyugtató kijelentést teszi, hogy a legközelebbi évmilliók sem fognak oly geológiai ráz-

kódtatásokat hozni, amelyek az emberi nem csodálatra méltó fejlődését megzavarnák. Ezek szerint az utánunk jövő nemzedékek haladása kétség-telenül messze felül fog múlni mindent, amit ma emberi képzelet kigondolhat.

Helbig szerint az «értelem nélküli ember» (Homo stupidus Haeckel) korszaka addig tartott a földön, míg az első feltaláló a tűzgyújtás tudományára rá nem jött. Hogy ez mikor történt, bizonytalan. A bűvárok véleménye 20 és 100 ezer esztendő közt ingadozik. Annyi tény, hogy csak a tűzgyújtás ösmere tekinthető az ember magasabb rendű lénynek — homo sapiens Linné. Az értelmi képességek fejlődésének többi mértföldmutatói: a szörzet eltűnése, a lakóhely-építés, a beszéd és a családalapítás.

Látva azt az óriási távolságot, amelylyel a mai kultur ember a homo stupidust felülmúlja, nem mondhatjuk túlzottnak Solger-nek a jövőendő haladáshoz fűzött várakozását.

Nagyság szerinti statisztika.

Anthropologiai mérések szerint a világ összes népei között az amerikai Egyesült-Államok indiánusai foglalják el nagyság dolgában az első helyet. Azután mindjárt a patagoniaiak következnek, majd a fehérbőrű fajok

közül az északi fekvésű vidékek lakói.

Rég ismert dolog, hogy a szőkehajú északi népek általában nagyobb termetűek és erőteljesebbek a délvidékieknél. Ennek a magyarázata állítólag az, hogy az északi népek, az ott uralkodó klimatikus és megélhetési viszonyok folytán sokkal többet kénytelenek a szabad levegőn mozogni, ami izmaikra és közvetve csontrendszerükre fejlesztőleg hat és ez az évszázadok folyamán faji jelleggé alakult. Ily nagytermetű emberek nagyságuk sorrendjében a norvégek, skótok, brit-amerikaiak, svédek, írek, dánok, hollandusok. A legkisebb termete Európában a portugáloknak van.

Az álomkór okozója.

Dél-Afrikában és Dél-Amerikában újabb időben feltűnő gyakran volt észlelhető egy sajátságos betegség, amelynek a főtünete a szüntelen álomság s amely lázak és kimerülés kíséretében kivétel nélkül halálosan végződik. Egy tropikus betegségek tanulmányozásával foglalkozó angol tudományos intézetben most elemzés tárgyává tették ezt a betegséget három benne szenvedő négeren, és sikerült is a betegek véréből egy trypanosoma nevű ázalagot a kór okozója gyanánt kitenyészteni. A mikroszkopikus nagyságú állatka mindössze egyetlen

sejtből áll, sejthártyával és ostor-nyulványokkal, amelyek segítségével a vérben ide-oda mozog. Az álomkór úgy jön létre, hogy ezek az infusoriák a véredények útján az agy-

velőbe hatolnak és az agy finom hajszáledényeit elduga-szolják. Most tehát már ismerik a baj okát, de a baj gyógyszere még mindig ismeretlen.

A NAGY SZÍNJÁTÉK HŐSE.

Vége felé jár az obstrukció nagy színjátéka. Legbuzgóbb hőse — az energiája miatt is érdemes — Lengyel Zoltán azonban mulat azon hogy már vége van és — nem hiszi. Legalább így írja őt le ezen a torzképen — Nagy Endre.

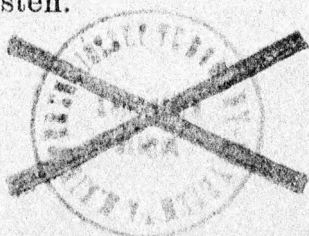

EGY ÚJ OPERETTE. Ez a kis torzkép, melyet a geniális Molnár Ferenc rajzolt — éjjeli kávéház asztalán — Faragó Jenőt ábrázolja, helyesebben figurázza ki. Faragó: szerzője a népszínház «Katicinka grófnő» című új darabjának,

amely operett volta dacára nemcsak ügyességet és kedvességet, de bizonyos irodalmi ambíciót is rejt magában. A Molnár Ferenc mulatságos torzképének eredetije: az ifjú Faragó Jenő nagyon munkás és nagyon erősen törekvő tagja a «színházi emberek» és az ujságírók új gárdájának.

Minden új magyar, vagy idegen nyelvű könyv kapható Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) es. és kir. udvari könyvkereskedésében Budapesten.

Ujév elsejével új előfizetést nyitottunk a «Jövendő»-re havi 1 kor., negyedévi 3 kor., félévi 6 kor., évi 12 koronával.

A rendes előfizetők a második félév után egy érdekesen kiállított külön kötetet kapnak, amely könyvárusi forgalomba nem kerül és csak a «Jövendő» előfizetői által szerezhető meg. E kötet Bródy Sándor «Színésznők» című új könyve. — Régi és új előfizetők a «Jövendő» első évfolyamának 10 kötetét, ízléses könyvtartóba kötve: 20 korona helyett tizenkét koronáért kapják meg és ez összeget négykoronás, negyedévenként esedékes részletekben is fizethetik, ellenben a gyűjteményt a megrendelés után azonnal bérmentve megkapják.

Kérjük a hátralékos előfizetőket, sziveskedjenek az új előfizetést utalványon mihamarabb megküldeni.

A «Jövendő» kiadóhivatala,
Budapest, Honvéd-utca 10.

A Bihari, Glatter és Knopp-féle női festőiskola, amely már 5 év óta főnáll, Budapestnek legjobb és leglátogatottabb intézete.

A modern kor szelleme fontos szerepet juttatott a művészetnek úgy a közoktatás terén, valamint a magasabb műveltség szempontjából is; mert világszerte elismert tény az, hogy az ember lelkét csak a művészet nemesíti, de különösen a nő kedélyére és lelki életére megbecsülhetetlen a művészettel való foglalkozás.

Ezért és mert meg vagyunk győződve arról, hogy kitünő módszer szerint tanítanak, ajánljuk ezt a kitünő iskolát a közönség becses figyelmébe. Beiratkozás Andrassy-út 96. sz., az iskola helyiségében.

Szerkeszti: Bródy Sándor.

Főmunkatárs: Ambrus Zoltán, Heltai Jenő.

Szerkesztőség: Honvéd-utca 10.

Kiadja: A Jövendő kiadóhivatala. Tulajdonos: a szerkesztő.
Honvéd-utca 10.

A Jövendő előfizetési ára egy hónapra: egy korona, félévre 6 korona.
A Jövendő megjelenik minden vasárnap. Ezenkívül rendkívüli kiadásokban.

A szöveg- és borítékpapiros az Első Magyar Papíripar R.-T. gyártmánya.
Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten.